

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

██████████
██████████@overijssel.nl
Zaaknummer 5271407

Wij Windenergie Staphorst B.V.

██████████
██████████
██████████

Datum	Kenmerk	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
10.07.2020	2019/0363029	3	4 maart 2019	

Onderwerp: Ontheffing Wet natuurbescherming

Geachte directie, ██████████,

De heer ██████████ van het adviesbureau Pondera BV heeft, namens uw organisatie, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb - soorten) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 4 maart 2019² ontvangen. De aanvraag is op 14 oktober 2019 gewijzigd³. Op 31 juli 2019 en 14 oktober 2019 hebben wij aanvullende gegevens en vervolgens op 16 juni 2020 aanvullende antwoorden ontvangen. Deze beschikking is gebaseerd op de gewijzigde aanvraag. De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van Windpark Staphorst, bestaande uit drie windmolens, aan de Berkenstouwe 14 te Staphorst. In deze brief geven wij onze beslissing weer.

Besluit

Wij verlenen u een ontheffing⁴ van verbodsbepalingen voor soorten van de Vogelrichtlijn en van de Habitatrichtlijn. In het bijzonder gaat het om het verbod om de in bijlage 3A en B weergegeven soorten vogels (met uitzondering van nijlgans, soepgans en soepeend) te doden⁵ en de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger opzettelijk te doden⁶, door gebruik van drie windturbines in Windpark Staphorst.

Wij verlenen geen ontheffing voor het doden van nijlgans, soepgans en soepeend aangezien deze soorten niet onder het verbodsartikel 3.1, eerste lid vallen. Dit betreft geen vogelsoorten die van nature in Nederland in het wild leven. Hiervoor is geen ontheffing noodzakelijk.

Deze ontheffing is nodig voor de realisatie en het gebruik van drie windturbines Windpark Staphorst, locatie Berkenstouwe 14 in Staphorst volgens de in figuur 1 van Bijlage 2 weergegeven coördinaten en het daarbij liggende opstel terrein⁷.

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid.

² Ons kenmerk in ons zaakregistratiesysteem 2019/0062464

³ Ons kenmerk in ons zaakregistratiesysteem 2019/0315196

⁴ Op basis van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid.

⁵ Art. 3.1, eerste lid

⁶ Art. 3.5, eerste lid

⁷ Specifieke routes van aanvoerwegen, kabelroutes en locatie van elektrische aansluitingen waren op het moment van aanvragen nog niet duidelijk en zijn niet volledig getoetst.

De motivering voor ons besluit is in bijlage 2 (overwegingen), behorende bij dit besluit, weergegeven.

Verder besluiten wij dat de volgende stukken/ delen van de aanvraag onderdeel uitmaken van de ontheffing, voor zover niet in strijd met de voorschriften zoals weergegeven in bijlage 1:

- Altenburg en Wymenga, 4 februari 2019. Ecologische beoordeling Windpark Staphorst. A&W rapport 2508;
- Altenburg en Wymenga, 11 juli 2019. Addendum ecologische beoordeling Windpark Staphorst. A&W Rapport 2566;

Deze ontheffing is geldig een dag na de verzenddatum tot en met 1 januari 2049. Gedurende deze periode is het windpark 25 jaar in bedrijf.

Voorschriften

Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in bijlage 1 weergegeven.

Leges

U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag leges verschuldigd⁸.

De verschuldigde leges zijn:

Artikel Code	Artikel omschrijving	Leges bedrag
7.6.2	Wnb aanvraag ontheffing art. 3.3, 3.8 en 3.10, soortenbescherming infrastructureel werk, ruimtelijke inrichting of projectontwikkeling.	2.948,00
Totaal leges €		2.948,00

Voor betaling van dit bedrag ontvangt u een factuur. Op deze factuur staat tevens vermeld hoe u eventueel bezwaar kunt aantekenen tegen de hoogte van het legesbedrag en de gehanteerde grondslagen.

Vragen

Heeft u vragen? Belt u dan met [REDACTED], te bereiken tijdens kantooruren op nummer [REDACTED]. Schrijft u ons een brief of e-mail? Behandel dan één onderwerp per brief of e-mail. Wilt u ook het zaaknummer Z-HZ_WNB-2019-000936 vermelden? Op die manier kunnen wij sneller op uw vraag of opmerking reageren.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

[REDACTED]
Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

⁸ Belastingverordening Overijssel

Bijlagen:

Bijlage 1	Voorschriften bij het besluit
Bijlage 2	Overwegingen bij het besluit
Bijlage 3A	Soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd (winterpopulatie)
Bijlage 3B	Soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd (broedpopulatie)

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van gemeente Staphorst;
- Pondera Consult BV, [REDACTED].

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken, als u belanghebbende bent.
Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat op onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 3 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, Team Juridische zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.
3. Met een faxbericht. Het faxnummer van het team Juridische Zaken is: 038 – 425 48 02.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 – 361 55 55.

BIJLAGE 1 - VOORSCHRIFTEN

Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geeft u in de e-mail (meldpunt@overijssel.nl) naar ons of in een telefoongesprek (Overijssel Loket - 038 499 88 99) altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming – soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (2019/0363029). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de aanlegwerkzaamheden dient u de datum van de start te melden met een e-mail naar meldpunt@overijssel.nl. Geeft u bij de melding aan:
  - de contactpersoon ter plaatse, inclusief een mobiel telefoonnummer;
  - de naam van de begeleidend ecologisch deskundige⁹, inclusief een mobiel telefoonnummer;
  - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd;
  - het kenmerk van dit besluit (2019/0363029).

Met 'aanvang van de aanlegwerkzaamheden' bedoelen wij het begin van het voorbereidende werk in de omgeving (bijvoorbeeld graven ontwateringssloten of het leggen van leidingen), naar de projectlocatie (bijvoorbeeld tijdelijke toegangswegen) of op de projectlocatie(-s) (bouwrijp maken, plaatsen tijdelijke werkketen, etc.).

3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het Overijssel Loket, telefoonnummer 038 499 88 99, als bij het uitvoeren van de aanlegwerkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.
4. Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Voor deze wijzigingen moeten opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld worden. Alleen na toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar meldpunt@overijssel.nl.

---

⁹ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologisch deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- op HBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aan gesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

Specifieke voorschriften gebruik en aanleg

5. Als tijdens **het gebruik** van de windturbines aanvaringslachtoffers van andere beschermde soorten worden aangetroffen dan waarvoor de ontheffing geldt moet de ontheffinghouder direct contact opnemen met het meldpunt. De effecten op de populatie van de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven via een e-mail naar het meldpunt (meldpunt@overijssel.nl). Mogelijk is een wijziging van de ontheffing noodzakelijk.
6. Als de **aanlegwerkzaamheden** starten in de periode 1 maart tot 1 september moet een ecologisch deskundige eerst een veldcheck uitvoeren. Hij brengt in gebruik zijnde nesten, broedende vogels of nog niet vliegvlugge jongen in beeld. Bij aanwezigheid van één of meerdere van deze situaties moeten de werkzaamheden uitgesteld worden.
7. U dient de resultaten van een volgens voorschrift 8 uitgevoerde veldcheck te melden bij het meldpunt, tenminste 7 werkdagen voordat de voorgenomen werkzaamheden zullen worden uitgevoerd.
8. Bij **aanlegwerkzaamheden, onderhoudswerkzaamheden en inspecties** in de periode 1 april – 30 oktober (actieve periode vleermuizen) mag niet met kunstlicht worden gewerkt om verstoring van foeragerende en migrerende vleermuizen te voorkomen. Als het gebruik van kunstlicht voor de werkzaamheden wel noodzakelijk is, dienen mitigerende maatregelen te worden genomen die voorkomen dat een (additionele) overtreding van verbodsbepalingen optreedt. De mitigerende maatregelen moeten worden uitgewerkt in een mitigatieplan dat ten minste vier weken voor uitvoering van de betreffende werkzaamheden aan ons ter goedkeuring wordt overlegd (meldpunt@overijssel.nl).

Overige zaken

9. De ontheffing geldt tot en met 1 januari 2049, dit gedurende een bedrijfsperiode van 25 jaar. De ontheffinghouder meldt binnen 10 werkdagen nadat de bouw/aanleg van het windpark is afgerond dat het windpark in productie wordt genomen.
10. De ontheffinghouder meldt beëindiging minimaal drie maanden voordat het windpark definitief uit bedrijf wordt genomen. Mogelijk is voor het verwijderen van de windmolens en voorzieningen een ontheffing noodzakelijk.
11. U moet een ecologisch logboek bijhouden, bijvoorbeeld door de ecologisch deskundige. Uit dit logboek moet aantoonbaar blijken hoe en waarom uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften, zoals onverwachte soorten, de resultaten van de veldcheck, mitigatieplan als met kunstlicht moet worden gewerkt en dergelijk.
12. Het ecologisch logboek moet op verzoek van een toezichthouder kunnen worden verstrekt. Een afschrift van het ecologisch logboek wordt eens per 5 jaar naar het meldpunt verzonden, de eerste keer na afronding van de aanlegfase.

BIJLAGE 2 - Overwegingen bij het besluit

Het besluit bestaat uit de ontheffing en voorschriften. In deze bijlage zijn de overwegingen bij het besluit opgenomen. Het besluit en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	9
A1	Aanvraag ontheffing beschermde soorten	9
	A1.1 Omschrijving van het project / activiteiten	9
	A1.2 Doelstelling van het project	10
	A1.3 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd	10
	A1.4 Periode	10
	A1.5 Onderliggende documenten	11
	A1.6 Aanvullende gegevens	11
A2	Bevoegdheid	11
	A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	11
A3	Procedure	11
	A3.1 Overeenstemming andere provincie	11
	A3.2 Adviesverzoek aan gemeente	11
	A3.3 Relevante overige besluiten	12
A4	Toetsingskader soorten	12
	A4.1 Wettelijke regels	12
	A4.2 Provinciaal beleid	13
	A4.2.1 Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur	13
	A4.2.2 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017	13
B	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN	13
B1	Inhoudelijke beoordeling	13
	B1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek	13
	B1.1.1 Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat	13
	B1.1.2 Beoordeling uitgevoerd onderzoek	15
	B1.2 Invloed van het project op betrokken soorten	16
	B1.2.1 Effectbeoordeling in de aanvraag	16
	B1.2.2 Toetsing van de effectbeoordeling	25
	B1.3 Alternatieven voor realisatie van het project	28
	B1.3.1 Alternatievenafweging in de aanvraag	28
	B1.3.2 Toetsing van de alternatievenafweging	29
	B1.4 Wettelijk belang van het project	29
	B1.4.1 Motivatie wettelijk belang in de aanvraag	29
	B1.4.2 Toetsing aan wettelijk belang	30
	B1.5 Beoordeling staat van instandhouding	30
	B1.6 Toetsing aan overige vereisten	30

B1.7	Eindconclusie toetsing	30
B1.8	Zorgplicht blijft altijd gelden	30
C	Slotconclusie	30

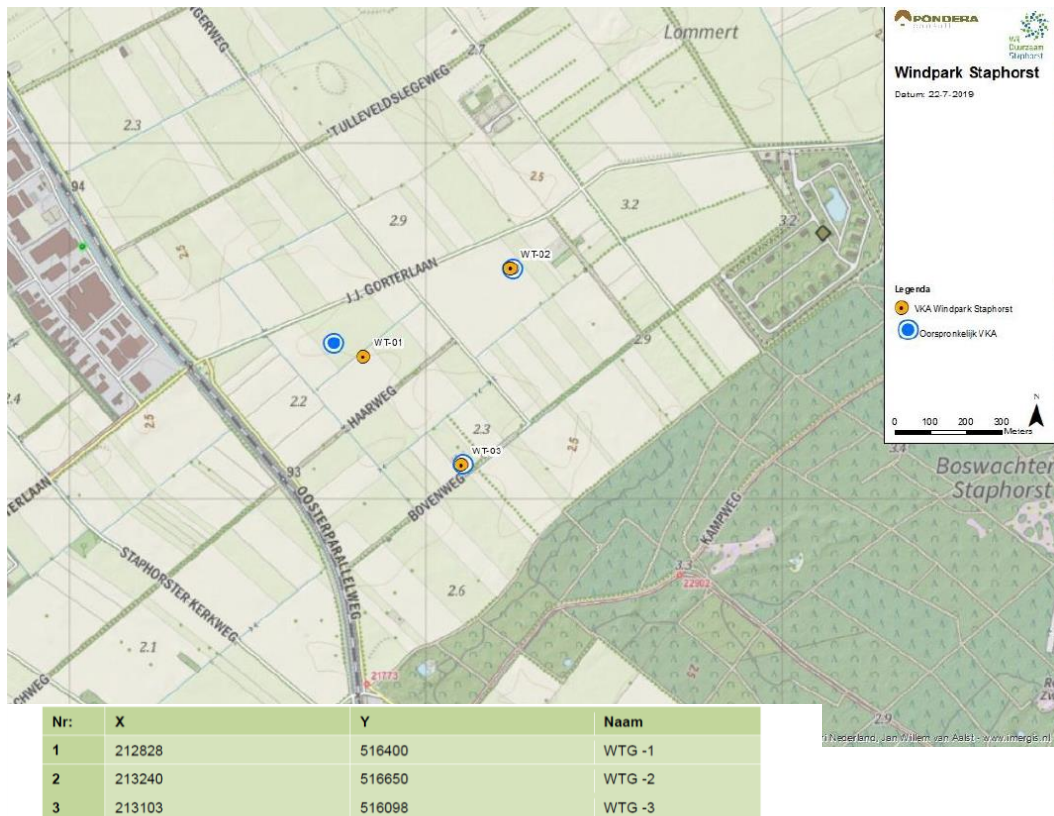
A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

A1.1 Omschrijving van het project / activiteiten

De aanvrager (Coöperatie Wij Duurzaam Staphorst, afgekort WDS) wil een windpark realiseren en exploiteren dat bestaat uit 3 windturbines.

Het windpark is gesitueerd ten oosten van Staphorst, nabij het bosgebied Zwarte Dennen. De afstand tot dit gebied dat is opgenomen in het NatuurNetwerk Nederland is 270 m of meer. In onderstaande figuur is de locatie weergegeven.

Figuur 1. Locatie windturbines binnen Windpark Staphorst in geel. In de tabel zijn de coördinaten weergegeven. De blauwe markeringen verwijzen naar het VKA voorkeursalternatief zoals dat in de milieueffectrapportage is benoemd.

Het plangebied heeft een agrarisch karakter. Het gebied bestaat uit een afwisseling van beweide grasland en akkerpercelen, met houtsingels langs ontsluitingswegen en boerderijen.

Het concrete voornemen van WDS voor het windmolenpark in Staphorst (hierna: Windpark Staphorst), bestaat uit:

- Aanleg van een windpark van 3 windturbines;
- Aanleg van alle bijbehorende civiele en elektrische voorzieningen;
- De exploitatie van het windpark.

Het project heeft alleen betrekking op de aanlegfase en de exploitatiefase. De ontheffingsaanvraag voor het verwijderen van het project zal in een later stadium, wanneer de bouwwerken van het windpark weer uit bedrijf wordt genomen en worden verwijderd, indien nodig worden aangevraagd. Voor de activiteit zullen geen watervoerende sloten worden gedempt.

De bouw van de nieuwe windturbines bestaat uit het realiseren van een fundering door het uitgraven, het heien van grondverdringende heipalen, het realiseren van betonwapening en vervolgens het storten van beton. De plaatsing van de windturbine bestaat uit het op elkaar plaatsen en hijsen van de torendelen. Vervolgens wordt de gondel op de toren geplaatst. Afhankelijk van het type turbine betreft dit één of enkele delen. Vervolgens worden de rotorbladen naar boven gehesen en bevestigd.

Om de windturbines te bouwen zijn er verharde gronden nodig waar de bouwkransen opgesteld kunnen worden. Daarnaast worden er wegen gebouwd die naar de windturbines toe lopen. De exacte positionering en afmetingen van de toegangswegen en opstelplaatsen zijn nog niet bepaald en worden nog nader uitgewerkt.

Tussen de windturbines worden er kabelsystemen aangelegd zodat de opgewekte elektriciteit naar een inkoopstation kan worden getransporteerd. Het inkoopstation wordt geplaatst naast een van de windturbines. Vanaf het onderstation worden er tevens kabels aangebracht naar bestaande schakelstations van de netbeheerders, zodat de opgewekte elektriciteit uiteindelijk naar het hoogspanningsnet kan worden getransporteerd. De exacte positionering en afmetingen van de elektrische voorzieningen zijn nog niet bepaald en worden nader uitgewerkt.

Windturbines wekken elektriciteit op doordat de wind die langs de rotorbladen waait de rotorbladen (ook wel wieken) in beweging zet. Deze beweging, het draaien van de wieken, wordt in de gondel omgezet in elektriciteit door middel van een generator. Door middel van transformatoren in de windturbine wordt het spanningsniveau van de elektriciteit op het juiste niveau gebracht. De opgewekte elektriciteit wordt via ondergrondse kabels naar een inkoopstation afgevoerd waar het overdrachtspunt ligt naar het openbare hoogspanningsnet.

Afhankelijk van het uiteindelijke type windturbine gaat deze in bedrijf bij een windsnelheid van circa 3 m/s (2 Beaufort) en uit bedrijf bij een windsnelheid van ongeveer 25 m/s (10 Beaufort). De te realiseren windmolens zullen een ashoogte hebben van 120-150 m en een rotordiameter van 120-140 m. De uiteindelijke tiphoogte komt hierdoor op 180-220 m.

Wijziging aanvraag

De aanvraag is bij de aanvulling gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het verschuiven van twee windturbineposities. Turbine 1 is circa 90 meter naar het zuidoosten verschoven en turbine 2 circa 4 meter naar het noordwesten. De gewijzigde locaties zijn in figuur 1 weergegeven. Alle turbines blijven binnen het oorspronkelijke plangebied. De beperkte wijziging leidt niet tot gewijzigde conclusies in de ecologische rapportage en de aanvraag voor een Wnb-ontheffing.

A1.2 Doelstelling van het project

Het doel van de activiteit is om windturbines te exploiteren teneinde elektriciteit op te wekken uit wind, een hernieuwbare bron van energie. Het concrete voornemen is de realisatie van 3 windturbines.

A1.3 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan voor de in bijlage 3 opgenomen vogelsoorten voor het verbod om deze opzettelijk te doden¹⁰ en ontheffing van het verbod de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger opzettelijk te doden¹¹.

A1.4 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 1 januari 2021 tot en met 1 januari 2049. Gedurende deze periode van 28 jaar is het windpark 25 jaar in werking.

---

¹⁰ Art. 3.1, eerste lid

¹¹ Art. 3.5, eerste lid

A1.5 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Altenburg en Wymenga, 4 februari 2019. Ecologische beoordeling Windpark Staphorst. A&W rapport 2508;
- Pondera, 4 maart 2019. Toelichting op de aanvraag Wet natuurbescherming Windpark Staphorst;
- Altenburg en Wymenga, 11 juli 2019. Addendum ecologische beoordeling Windpark Staphorst. A&W Rapport 2566;
- Altenburg en Wymenga, 14 oktober 2019. Reactie op vragen over ecologische beoordeling Windpark Staphorst;
- Pondera, 14 oktober 2019. Aanvulling aanvraag ontheffing Wnb Windpark Staphorst. 718038/ME/Wnbaanv02;
- Ondertekende en gedateerde machtiging;
- Uittreksel kamer van koophandel;
- Situatietekening Windpark Staphorst.

A1.6 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 4 maart 2019 ontvangen. Op 3 april 2019 zijn aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 31 juli 2019, 14 oktober 2019¹² ontvangen. Op 16 juni 2020 hebt u enkele detailvragen per e-mail beantwoord¹³.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming¹⁴. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

Als de activiteiten ook gevolgen heeft voor populaties van soorten op het grondgebied van de aangrenzende provincie (Wnb, art. 1.3, derde lid) stemmen wij ons besluit af met gedeputeerde staten van die provincie.

A3 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

A3.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van gemeente Staphorst gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

---

¹² Ons kenmerk in ons zaakregistratiesysteem 2019/0228954, 2019/0315196, 2019/0356141,

¹³ Ons kenmerk in ons zaakregistratiesysteem 2020/0172052 en 2020/0172053

¹⁴ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid.

A3.3 Relevante overige besluiten

Wij wijzen u erop, dat er ook andere besluiten nodig zijn voordat u de voorgenoemde activiteiten uitvoert. Voor zover wij weten gaat het om de volgende besluiten:

Naam wet en van toepassing zijnde artikel	Bevoegd bestuursorgaan en adres
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, art. 2.1 en/of art. 2.2	Gemeente Staphorst, Postbus 2, 7950 AA Staphorst

Uw project vindt binnen de invloedssfeer van een aantal Natura 2000-gebieden plaats. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden zijn Olde Maten en Veerslootslanden (op 6,6 km), De Wieden (op 7,8 km) Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (10,2 km) en Zwarte Meer (14,5 km). De overige gebieden liggen op grotere afstand. Door de afstand tot het plangebied liggen deze buiten de invloedssfeer van het windpark.

In uw aanvraag is voor de niet stikstof-effecten een voortoets opgenomen waarin de mogelijke effecten op deze gebieden zijn beschouwd. De meeste habitatsoorten zijn gebonden aan biotopen binnen de gebieden, met uitzondering van meervleermuis die voor meer gebieden in de aanwijzing is betrokken. Deze soort komt echter volgens verspreidingsgegevens niet in de omgeving voor, en er zijn in het plangebied geen geschikte gebouwen als verblijfplaats, geschikte sloten als vliegrouwe of open water als foerageergebied. De doelstellingen voor broedvogels moeten behaald worden binnen de begrenzing. Vanwege de afstand (meer dan 7 km) tot de gebieden met instandhoudingsdoelstellingen voor broedvogels is de kans klein dat deze soorten in het plangebied foerageren. Purperreiger foerageert op grotere afstanden, maar in het plangebied zijn geen sloten die aan de criteria voor deze soort voldoen (1,5-2 m breed, helder water, rijke vegetatie).

Het plangebied bestaat uit akker- en grasland, dat in principe geschikt foerageergebied is voor ganzen en smienten. Ganzen en smienten foerageren (zoeken voedsel) meestal binnen 5 km van hun binnen Natura 2000 gelegen slaapplekken. Langstreckende ganzen zijn waarschijnlijk doortrekkers. Vanuit het voorspellingsmodel voor slachtoffers worden slechts incidenteel ganzensoorten onder de slachtoffers verwacht. De realisatie van het windpark veroorzaakt geen conflict met de instandhoudingsdoelstellingen voor ganzen en smient in de betreffende gebieden.

Wij hebben de voortoets samen met de ontheffingsaanvraag beoordeeld en wij onderschrijven de conclusie dat op basis van de overige effecten geen natuurvergunning noodzakelijk is. U geeft aan de depositie apart te toetsen middels een Aerius-berekening. Mocht uit de berekeningen blijken dat er tijdens de aanleg relevante stikstofdepositie optreedt, dan is wel een vergunning noodzakelijk op basis van Wnb, art. 2.7. Wij zijn ook voor dat onderdeel bevoegd. Als u denkt dat u ook een vergunning Wnb nodig heeft kunt u contact met ons opnemen (natuurtelefoon 038 499 76 20).

A4 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

A4.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming¹⁵ en (soms) de Regeling natuurbescherming¹⁶ zijn voor de toetsing relevant.

¹⁵ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

¹⁶ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

A4.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7).

A4.2.1 Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur

Met de Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hierna: Omgevingsverordening) hebben wij een nadere invulling gegeven aan enkele wettelijke regels. In deze verordening zijn een aantal nationaal beschermd diersoorten vrijgesteld van de verbodsbepalingen. Het gaat om soorten die algemeen voorkomen. De betreffende soorten zijn opgenomen in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. De populaties van deze soorten verkeren in een gunstige staat van instandhouding. Deze vrijstellingen zijn aanvullend aan de vrijstellingen via de gedragscodes.

Voor de soorten in de eerder genoemde bijlage geldt een vrijstelling voor het opzettelijk doden of vangen. Dit geldt alleen als dit nodig is in het belang, zoals dit is weergegeven per soort in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. Voor deze soorten is het ook toegestaan om de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen, als aan onderstaande voorwaarden zijn voldaan.

Voorwaarden

- De vrijstelling voor de handeling is niet geregeld in een door de minister goedgekeurde gedragscode.
- Er zijn geen andere bevredigende oplossingen om de doelstellingen van de handelingen te bereiken.
- De algemene zorgplicht is in acht genomen. Dat wil zeggen dat het opzettelijk vangen en doden van dieren zoveel mogelijk is voorkomen.

A4.2.2 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

In onze beleidsregel¹⁷ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹⁸ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

B TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

B1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling. We betrekken wel de kennisdocumenten soorten (voorheen de soortenstandaard) bij onze toetsing.

B1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

B1.1.1 Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat

Als basis voor de natuurtoets zijn verschillende veldonderzoeken uitgevoerd om de beschermde natuurwaarden in beeld te brengen.

Vogels

Broedvogels zijn in kaart gebracht door tijdens de veldinventarisatie in de winter aandacht te besteden aan de zichtbare jaarrond beschermde nesten. Daarnaast zijn op basis van de standaard BMP methodiek (broedvogelmonitoringsprotocol) broedvogels geteld. Deze methode bestaat uit vijf rondes tijdens het broedseizoen plus een aanvullende check op jaarrond beschermde nesten in de omgeving van het plangebied.

Tijdens de broedvogelkartering zijn in totaal 53 soorten waargenomen. Het merendeel van de waargenomen soorten bestaat uit zangvogels (32 soorten), daarnaast zijn verschillende soorten

¹⁷ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

¹⁸ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>.

roofvogels, duiven, steltlopers en spechten waargenomen. Het betreft voornamelijk soorten van open terrein en meer boomgebonden soorten die leven in de bomensingels of de bosrand in het gebied. Waargenomen territoria van weidevogels liggen op ruime afstand van de voorziene turbinelocaties van het voorkeursalternatief.

Er zijn twee nesten van buizerd waargenomen, waarvan één nabij de geplande turbinelocaties. Op grotere afstand is een nest van torenvalk aanwezig. Er is een raaf waargenomen met nestmateriaal, vliegend richting het bos Zwarte Dennen. Andere soorten met jaarrond beschermde nesten (huismus) worden bij bebouwing verwacht, op grotere afstand.

Naast soorten waarvan territoria zijn waargenomen zijn ook incidenteel andere soorten waargenomen en kunnen soorten op basis van het landgebruik worden verwacht. Een lijst met soorten die op basis van habitatvoorkeur en verspreiding in of nabij het onderzoeksgebied voor kunnen komen is als bijlage in de aanvraag opgenomen. Samen met de waargenomen soorten is dit gebruikt als input in het model voor de analyse van het aantal aanvaringslachtoffers.

Tijdens het winterseizoen kunnen zowel lokale soorten als trekvogels in en rond het plangebied aanwezig zijn. In de periode oktober 2018 t/m februari 2019 zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd waarbij alle soorten vogels en de relevante vliegbewegingen in kaart zijn gebracht. Het onderzoek naar de wintervogels is door één veldornitholoog uitgevoerd. De tellingen begonnen rond zonsopgang en eindigden 4-5 later rond het middaguur. De soortensamenstelling was typerend voor soortgroepen die voedsel zoeken op akkers en grasland zoals duiven, zangvogels, kraaiachtigen, muizenetende roofvogels, meeuwen en lijsters. De aantallen van de afzonderlijke soorten zijn betrekkelijk laag, met uitzondering van spreeuw.

Alleen bij één veldbezoek zijn ganzen aan de grond gezien, tijdens dit veldbezoek landden bijna 600 kolganzen, 100 grauwe ganzen en 400 toendrarietganzen op de percelen direct ten zuidwesten van het plangebied. Wel werden vliegbewegingen van ganzen op 50-150 m hoogte waargenomen. In de nabijgelegen plas Zwarte Venen is een kleine slaappleats. Slaappleatsen van betekenis zijn te vinden in de Natura 2000-gebieden Zwarte Water en Vecht, De Wieden en het Zwarte Meer.

De lijst met waargenomen soorten is aangevuld met soorten niet zijn waargenomen tijdens het veldwerk, maar wel in het plangebied kunnen worden verwacht. Daarbij is gebruik gemaakt van gegevens van de Sovon Vogelatlas¹⁹.

Vleermuizen

De soortensamenstelling en de mate van vliegactiviteit ter hoogte van het plangebied is onderzocht volgens het Vleermuisprotocol 2017. Vanwege het open karakter en het ontbreken van waterpartijen zijn geen bijzondere foerageergebieden te verwachten. Hiervoor zijn vier veldbezoeken uitgevoerd van 2-3 uur, twee in het najaar (trekperiode, balts) en twee in het voorjaar/zomer (kraamperiode). De bezoeken zijn uitgevoerd op 5 september 2018, 3 oktober 2018, 21 mei 2019 en 1 juli 2019. Tijdens de najaarsbezoeken zijn uitsluitend gewone dwergvleermuizen waargenomen. De foeragerende dieren werden waargenomen langs de lijnvormige elementen in het landschap, vooral de bomensingels tussen de percelen. Daarnaast werden baltsende exemplaren van gewone dwergvleermuis waargenomen.

Bij het veldwerk in het voorjaar/zomer zijn naast gewone dwergvleermuis ook zeer lage aantallen van ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis waargenomen. De gewone dwergvleermuizen werden foeragerend rond de bomensingels waargenomen. Ter hoogte van de spoorwegovergang is een vliegroute vastgesteld waarbij de bomensingels richting het bos worden gevolgd. Vooral gewone dwergvleermuis maakt gebruik van het onderzoeksgebied als foerageergebied en vliegroute. In veel mindere mate zijn de overige soorten (langsvliegend of foeragerend) waargenomen, vaak alleen tijdens één waarnemingsdag.

Verblijfplaatsen zijn op basis van het onderzoek niet vastgesteld. Vanwege het project worden geen verblijfplaatsen beïnvloed.

---

¹⁹ www.vogelatlas.nl

Vleermuizen kunnen in het plangebied foerageren boven de vegetatie en langs opgaande begroeiing. Het plangebied bestaat grotendeels uit grasland, dat niet optimaal geschikt is als foerageergebied voor vleermuizen. Foeragerende vleermuizen zijn vooral langs de bomenlanen waargenomen.

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaats en foerageergebied maken sommige soorten vleermuizen gebruik van lijnvormige landschapselementen om zich te oriënteren. De bomensingels worden hiervoor gebruikt, in het voorjaaronderzoek is een vliegroute vastgesteld.

Net als trekvogels kennen sommige vleermuissoorten ook een seizoensgebonden trek, waarbij verplaatsing in de herfst noord- zuid gericht is en in het voorjaar vice versa. Het gaat hier met name om Rosse vleermuis en Ruige dwergvleermuis. Stuwning van deze trek vindt plaats bij rivieren en grote meren. In de omgeving van het plangebied lopen de dichtstbijzijnde bekende migratieroutes van de Ruige dwergvleermuis in de omgeving van de Weerribben/Wieden en vanaf daar in zuidoostelijke richting langs het Zwarte water en de Overijsselse Vecht. Over migratieroutes van andere vleermuizen is geen informatie beschikbaar.

Andere grondgebonden zoogdieren, planten en overige soorten.

Voor de overige soorten is de verspreiding vastgesteld op basis van bestaande gegevens, waarbij tijdens het veldwerk is onderzocht in hoeverre het plangebied geschikt is voor bepaalde soorten.

Het plangebied bestaat uit landbouwgrond. De toepassing van mest maakt dat dit niet geschikt is als groeiplaats voor beschermde planten. Er zijn geen watervoerende watergangen in het plangebied. Hierdoor is het plangebied niet geschikt voor vissoorten en als voortplantingshabitat voor amfibieën. Mogelijk komen algemeen voorkomende soorten zoals bruine kikker wel voor op het land. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Voor grondgebonden zoogdieren vormt het terrein mogelijk een deel van het foerageergebied, maar verblijfplaatsen zijn met zekerheid niet aanwezig. In de omgeving blijft voldoende foerageergebied aanwezig.

B1.1.2 Beoordeling uitgevoerd onderzoek

Het onderzochte plangebied bestaat uit de locaties waar de windmolens zijn voorzien en de omgeving daarvan. Wij zijn van oordeel dat het onderzoek toereikend is om de functie van het plangebied voor beschermde soorten in kaart te brengen en te bepalen of een ontheffing nodig is. Voor algemene soorten geldt een provinciale vrijstelling.

Dit geldt echter alleen voor die onderdelen van het plan die duidelijk omschreven en bekend zijn. Als het gaat om toegangswegen, aanleg van kabels en aansluiting op (verder weg gelegen) aansluitstations, die mogelijk worden gerealiseerd buiten het onderzochte gebied, kan het zijn dat specifiek plaatsgebonden onderzoek noodzakelijk is. Mogelijk gevolgd door een aanvullende ontheffingsaanvraag voor deze aanleg.

Voor vogelsoorten en vleermuissoorten is uitgebreid veldonderzoek uitgevoerd. Het onderzoek naar vogelsoorten is uitgevoerd volgens de BMP methodiek, waardoor tevens wordt gewerkt volgens het kennisdocument buizerd. In de winter is het gebruik van het plangebied maandelijks onderzocht.

Het onderzoek naar vleermuissoorten is uitgevoerd volgens het vleermuisprotocol 2017. Het onderzoek is gedaan door te lopen/fietsen langs de singels in het plangebied. Hoewel delen van het open veld dan buiten bereik van de gebruikte BAT detector vallen, is het niet aannemelijk dat daardoor een onderschatting van de vleermuisactiviteit heeft plaatsgevonden. Sommige soorten vleermuizen maken namelijk veel gebruik van lijnvormige elementen als vliegroute en foerageergebied. Aangezien het plangebied in het binnenland ligt wordt geen gestuwde trek verwacht (dit treedt op langs de kust en over de afsluitdijk). Hierdoor worden geen grote aantallen trekkende vleermuizen in het plangebied verwacht. Wij onderschrijven de conclusie dat het vleermuisprotocol afdoende is om het belang van het plangebied in beeld te brengen.

Voor zowel vogels en vleermuizen is het onderzoek niet alleen gericht op het vaststellen van verblijfplaatsen, maar op het vaststellen van de activiteit in het plangebied. Deze activiteit wordt vervolgens gebruikt om het aantal potentiële aanvaringsslachtoffers te kunnen bepalen. Dit wordt in B 1.2 beschreven en getoetst.

B1.2 Invloed van het project op betrokken soorten

B1.2.1 Effectbeoordeling in de aanvraag

Bij de effectbeoordeling is onderscheid gemaakt tussen effecten tijdens de aanleg en effecten tijdens het gebruik van de windturbines.

Daarnaast wordt aandacht besteed aan cumulatie.

Aanlegfase

Tijdens de aanlegfase kunnen de volgende effecten optreden:

- a. Verstoring door mensen of machines tijdens de constructiewerkzaamheden;
- b. Tijdelijke degradatie of verlies van habitat.

Ad a. Bij de werkzaamheden kunnen mogelijk broedende vogels worden verstoord of vernield als de aanleg in het broedseizoen plaatsvindt. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen (maart-augustus, afhankelijk van soorten) worden uitgevoerd of als voorafgaand aan de werkzaamheden door maatregelen verzekerd kan worden dat er geen broedende vogels aanwezig zijn, kunnen negatieve effecten worden uitgesloten.

De nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten (torenvalk, raaf, buizerd) bevinden zich op zodanige afstand dat verstoring is uitgesloten. Één van de nesten van buizerd bevindt zich 275 m van een windturbine. In het kennisdocument is een afstand van 75 m aangehouden waarbinnen geen verstoring mag plaatsvinden. Op basis hiervan zal dan ook geen verstoring plaatsvinden. Nesten van huismus bevinden zich op meer dan 1 km.

Als in de zomerperiode 's nachts met kunstlicht wordt gewerkt kan verlichting van bomensingels tot verstoring van vliegroutes van vleermuizen leiden. In dat geval zijn volgens de aanvrager mitigerende maatregelen noodzakelijk. Deze mitigerende maatregelen zijn niet uitgewerkt.

Ad b. Gedurende de werkzaamheden in de aanlegfase van het windpark zal sprake zijn van een tijdelijke aantasting van habitats, bijvoorbeeld door vergraving. Het betreft hier open agrarisch land. Vanwege de ruime beschikbaarheid van dit biotoop in de directe omgeving van het plangebied leidt dit niet tot meetbare negatieve effecten of overtreding van verbodsbepalingen. Voor een aantal mogelijk aanwezige soorten amfibieën geldt een vrijstelling.

Voor de jaarrond beschermde buizerdnesten geldt dat de functionele leefomgeving rondom de nesten niet mag worden aangetast. Buizerds foerageren normaliter op muizen en andere kleine prosoorten in open gebied. Vanwege de ruime beschikbaarheid van dit biotoop in de directe omgeving van het plangebied komt de functionele leefomgeving van de buizerd niet in gevaar. Dit geldt ook voor het verder weg gelegen ravennest.

Gebruiksfase

Tijdens de operationele fase kunnen de volgende effecten optreden

- a. Mortaliteit door aanvaringen van vogels;
- b. Mortaliteit door aanvaringen van vleermuizen;
- c. Barrièrewerking (verstoring van vliegbewegingen);
- d. Verstoring van rust-, foerageer- en/of broedgebieden;
- e. Permanent habitatverlies, zoals door grondbeslag door de turbines.
- f. Cumulatieve effecten

Deze aspecten worden hieronder verder beschreven.

a. Aanvaringsslachtoffers – vogels

Aanvaringen van vogels met windturbines komen regelmatig voor. Voor de analyse van de aantallen vogelslachtoffers en het toetsen van de effecten daarvan, is gebruik gemaakt van een rekenmodel (Flux Collision Model). Dit model is wetenschappelijk beschreven in Kleyheeg-Hartman et al, 2018²⁰.

Deze modelanalyse bestaat kort gezegd uit de volgende stappen:

- a. omzetten van aantallen vogels en vliegbewegingen uit de veld- en literatuurgegevens naar vogeldagen en fluxen (vliegbewegingen per tijdseenheid)
- b. bepaling aanvaringskansen op basis van vlieghoogtes en ontwijkingsgedrag
- c. toepassing correcties
- d. berekening van het aantal aanvaringen per soort per jaar.

Een analyse van de mortaliteit is een voorspelling met de nodige onzekerheden. Het aantal slachtoffers kan nooit 'tot achter de komma' worden gespecificeerd. Wel kan op basis van de hier beschreven methodiek een onderbouwde analyse worden gegeven van de ordegrootte van het aantal aanvaringsslachtoffers. Om te voorkomen dat onzekerheden in de berekening leiden tot een 'te gunstig beeld' is bij verschillende parameters gekozen voor een worst-casebenadering zodat onderschatting van de mortaliteit wordt voorkomen.

De invoer van het model bestaat naast de gegevens van de veldinventarisaties worden gegevens gebruikt uit de Sovon Vogelatlas²¹. De indeling van deze gegevens is op atlasblokniveau. Het windpark beslaat maximaal 1,4% van het atlasblok. Als worst case scenario is de aanname gedaan dat 10% van het aantal vogels in het atlasblok in de directe omgeving van het windpark voorkomt. De lijst met waargenomen soorten is aangevuld met soorten die in het gebied kunnen worden verwacht op basis van habitatvoorkeur en verspreiding. Op het moment dat de atlasdata tot een onderschatting zouden leiden, zijn de invoergegevens aangepast aan de velddata. Bij de berekening van het aantal broedvogels is het aantal broedparen met drie vermenigvuldigd zodat rekening wordt gehouden met subadulten en niet-broedende vogels in de populatie.

Voor de berekening van de flux is uitgegaan van gemiddeld twee passages per soort per dag door het plangebied. De kans dat een vogel in aanvaring komt met een turbine is gerelateerd aan de vlieghoogte ten opzichte van de rotorhoogte. Voor vogelsoorten die alleen overtrekken is het mogelijk dat deze niet zijn waargenomen tijdens het veldwerk omdat ze hoog of in het donker overtrekken. Bij de aanvaringsslachtoffers is rekening gehouden met algemene soorten op breedfronttrek door voor deze soorten in de beoordeling een hoge flux te hanteren.

In de analyses van de aanvaringsslachtoffers wordt uitgegaan van turbines met een rotorhoogte tussen 50 en 200 m. Vlieghoogtes zijn sterk afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden, weer, ligging van het plangebied ten opzichte van foerageergebied en slaapplekken en dergelijk. Doortrekkende vogels vliegen vaak hoger dan rotorhoogte, terwijl lokale vogels vaak onder de rotorhoogte blijven. De fractie vogels op rotorhoogte is afgeleid van metingen bij windpark Zeewolde en op basis van een grootschalig onderzoek naar vliegbewegingen in Noord-Duitsland²².

Vogels kunnen windparken actief ontwijken (macro-ontwijking). Op basis van de studie van Grünkorn²³ is voor alle soorten aangenomen dat 40% van de vliegbewegingen door het windpark gaat. De uitwijking bij individuele turbines is in het rekenmodel verwerkt in de aanvaringskansen.

²⁰ Kleyheeg-Hartman, J.C., K.L. Krijgsveld, M.P. Collier, M.J.M. Poot, A.R. Boon, T.A. Troost & S. Dirksen 2018. Predicting bird collisions with wind turbines: Comparison of the new empirical Flux Collision Model with the SOSS Band model. *Ecological Modelling* 387: 144-153.

²¹ www.vogelatlas.nl, achterliggende provinciale kaart, gegevens vanaf 2012/2013, zowel wintervogels als broedvogels

²² Klop, E & G. Hilgerloh 2018. Vliegbewegingen van ganzen bij Windpark Zeewolde. Radaronderzoek bij de A27-lijn. A&W-rapport 2471, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

²³ Grünkorn, T., J. Blew, T. Coppack, O. Krüger, G. Nehls, A. Potiek, M. Reichenbach, J. von Rönn, H. Timmermann &

Het Flux Collision Model maakt gebruik van aanvaringskansen die zijn gebaseerd op metingen in een referentiewindpark. Aangezien de dimensies van zowel de turbines als het windpark als geheel aanzienlijk verschillen, worden in het model correctiefactoren toegepast ten aanzien van het rotoroppervlak, het gemiddeld aantal turbines dat wordt gepasseerd, en de aanvaringskans bij een bepaalde rotordiameter. Het kwantificeren van deze correctiefactoren is gedaan volgens de modelbeschrijving. De aanvaringskansen per soortgroep zijn gebaseerd op diverse gepubliceerde data.

In onderstaande tabel zijn per soortgroep de in het model gebruikte parameters gebruikt.

Tabel 1. Parameters gebruikt in flux collision model.

Soortgroep	Percentage vliegbewegingen tussen 50-200m (rotorhoogte)	Aanvaringskans (% van vliegbewegingen)
Ganzen	75%	0,0008%
Eenden	25%	0,04%
Steltlopers	25%	0,06%
Meeuwen	75%	0,012%
Duiven	60%	0,17%
Roofvogels	15%	0,17%
Zangvogels	25%	0,28%

Voor iedere vogelsoort in de analyse is de landelijke populatiegrootte vastgesteld op basis van data van SOVON vogelonderzoek Nederland (www.sovon.nl). Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de broedpopulatie en de aantallen die tijdens de migratieperioden en/of in het winterseizoen aanwezig zijn. Bij de berekening van de broedpopulatie is het aantal broedparen met drie vermenigvuldigd zodat rekening wordt gehouden met nog niet volgroeide vogels en niet-broedende vogels in de populatie. Voor zowel broedvogels als wintervogels is uitgegaan van de Nederlandse populatie, aangezien het niet mogelijk is om op ecologische gronden een lokale populatie te definiëren (er is hier geen sprake van bijvoorbeeld broedkolonies of geïsoleerde deelpopulaties). Voor de soorten waarbij sprake is van meer dan incidentele slachtoffers is nagegaan wat de huidige staat van instandhouding is (bron: www.sovon.nl) en in hoeverre aanvarings-slachtoffers daar effect op hebben.

Ook voor migrerende soorten is uitgegaan van de landelijke aantallen en niet van de flyway-populatie. Deze aanpak geeft voor trekvogels dus een conservatieve en worst-case benadering. Vervolgens is voor iedere soort de natuurlijke sterfte bepaald aan de hand van gegevens van de British Trust for Ornithology²⁴. In de berekeningen is gewerkt met de jaarlijkse sterfte van volwassen vogels. Aangezien deze lager ligt dan de sterfte van onvolwassen vogels is dit een conservatief uitgangspunt waardoor er sprake is van een worst case scenario.

Ter beoordeling van het effect van het aantal aanvarings-slachtoffers op de gunstige staat van instandhouding (GSI) van de populatie van iedere soort, is 1% van de gemiddelde jaarlijkse natuurlijke sterfte van de populatie (1%-mortaliteitsnorm) toegepast. Dit wordt ook wel de 1% norm of het ORNIS criterium genoemd²⁵.

Wanneer de voorspelde sterfte onder deze 1%-mortaliteitsnorm blijft kan een effect op de GSI van de betreffende populatie met zekerheid uitgesloten worden. Wanneer de voorspelde sterfte de 1%-mortaliteitsnorm overschrijdt dient nader beoordeeld te worden of er sprake kan zijn van een effect op de GSI van de populatie. Bij deze beoordeling is tevens rekening gehouden met de huidige

S. Weitekamp 2016. Ermittlung der Kollisionsraten von (Greif)Vögeln und Schaffung planungsbezogener Grundlagen für die Prognose und Bewertung des Kollisionsrisikos durch Windenergieanlagen (PROGRESS). Schlussbericht zum durch das Bundesministerium für Wirtschaft und Energie (BMWi) im Rahmen des Energieforschungsprogrammes der Bundesregierung geförderten Verbundvorhaben PROGRESS, FKZ 0325300A-D <http://www.bto.org/about-birds/birdfacts>

²⁴

²⁵ Het ORNIS criterium houdt in dat indien het effect van een initiatief leidt tot minder dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de soort er geen aantoonbaar effect is op de populatieomvang van de soort. Er is daardoor ook geen aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort.

staat van instandhouding van deze populaties.

De hoogste mortaliteit wordt verwacht bij spreeuw, met vier slachtoffers per jaar. Voor de meeste soorten geldt dat alleen incidentele slachtoffers worden verwacht. Hieronder worden soorten verstaan waarvan per jaar minder dan 1 slachtoffer vallen in het gehele windpark. De volledige lijst met soorten en verwachte aantal slachtoffers is als bijlage 3 opgenomen. In onderstaande tabellen is een samenvatting van de verwachte slachtoffers weergegeven, uitgesplitst tussen het broedseizoen en winterseizoen.

Tabel 2. Beoordeling aanvaringslachtoffers tijdens het winterseizoen – voornaamste soorten. Volledige lijst soorten met minder dan jaarlijkse slachtoffers is in bijlage 3 opgenomen. Kauw, roek en kramsvogel hebben bij een ander alternatief wel jaarlijks slachtoffers en zijn daarom in de lijst opgenomen.

Soort	Slachtoffers per jaar	Nederlandse populatie	Natuurlijke mortaliteit	1% norm	Overschrijding
Kolgans	2	925.000	0,28	2.553	Nee
Kokmeeuw	1	400.000	0,10	400	Nee
Houtduif	2	1.500.000	0,39	5.895	Nee
Holenduif	2	150.000	0,45	675	Nee
Kauw	<1	400.000	0,31	1.224	Nee
Roek	<1	162.500	0,21	341	Nee
Spreeuw	4	2.000.000	0,31	6.260	Nee
Kramsvogel	<1	350.000	0,59	2.065	Nee
Vink	1	1.500.000	0,41	6.165	Nee

Tabel 3. Beoordeling aanvaringslachtoffers broedvogels – voornaamste soorten. Volledige lijst soorten met minder dan jaarlijkse slachtoffers is in bijlage 3 opgenomen. Turkse tortel heeft bij een ander alternatief wel jaarlijks slachtoffers en is daarom in de lijst opgenomen.

Soort	Slachtoffers per jaar	Nederlandse populatie	Natuurlijke mortaliteit	1% norm	Overschrijding
Houtduif	2	1.125.000	0,39	4.421	Nee
Turkse tortel	<1	187.500	0,36	671	Nee
Oeverwaluw	1	75.000	0,70	525	Nee
Tjiftjaf	1	1.350.000	0,69	9.369	Nee
Winterkoning	1	1.500.000	0,68	10.215	Nee
Merel	1	2.625.000	0,35	9.188	Nee
Huismus	1	2.400.000	0,43	10.296	Nee
Vink	1	1.350.000	0,41	5.549	Nee

De modellering is gebeurd op het niveau van het windpark. Bij benadering komt de mortaliteit per turbine neer op ongeveer 4 slachtoffers onder vogels in de winterperiode en 2-3 onder broedvogels. De incidentele slachtoffers vallen onder verschillende soorten. Dit valt niet exact te kwantificeren omdat bij incidentele slachtoffers sprake is van toevalsvariatie. De modelberekeningen zijn niet betrouwbaar op dat detailniveau en incidentele slachtoffers kunnen niet eenvoudig bij elkaar worden opgeteld. Zoals ook blijkt uit de monitoring van andere windparken, bestaat een deel van de slachtoffers uit soorten die éénmalig of incidenteel worden aangetroffen.

De relatief lage slachtofferaantallen komen overeen met de verwachting. Het plangebied ligt niet in of nabij gebieden waar grote vogelconcentraties zijn te verwachten zoals langs de kust, in de nabijheid van grote wateren of nabij een zone van gestuwde trek. Uit verschillende onderzoeken in binnen- en buitenland blijkt dat de mortaliteit in windparken in open agrarisch gebied hooguit enkele slachtoffers per turbine per jaar bedraagt²⁶. Gezien de locatie van het plangebied direct naast de Boswachterij Staphorst komen hier echter meer vogels voor (zowel qua aantallen als soorten) dan in grootschalig agrarisch gebied, met navenant meer slachtoffers tot gevolg. Dit komt tot uiting in de meer dan incidentele

²⁶ O.a. Rydell, J., H. Engström, A. Hedenström, J.K. Larsen, J. Pettersson & M. Green 2012. The effects of wind power on birds and bats: a synthesis. Report 6511, Swedish Environmental Protection Agency, Stockholm.

mortaliteit onder soorten als houtduif en vink. Voor tjiftjaf, winterkoning, huismus en vink lijkt de berekende mortaliteit een overschatting. Deze soorten foerageren overdag wanneer de turbines goed zichtbaar zijn en vliegen normaliter laag. In het model is mogelijk een te hoog percentage opgenomen voor vliegbewegingen op rotorhoogte.

b. Aanvaringsslachtoffers – vleermuizen

De mortaliteit onder vleermuizen is bepaald op basis van de gemeten vliegactiviteit in het plangebied en de vlieghoogtes per soort. Omdat gegevens over aanvaringskansen en ontwijkingsgedrag ontbreken is een kwantitatieve analyse niet mogelijk. Wel is van andere windparken de mortaliteit bekend op basis van monitoringsgegevens. Deze gegevens zijn gebruikt om een worst-case inschatting te geven van het aantal aanvaringsslachtoffers onder vleermuizen (expert judgement).

De mortaliteit onder vleermuizen in verschillende windparken in West en Centraal Europa ligt gemiddeld tussen de 0 en 10 slachtoffers per turbine per jaar. Net als bij vogels is de locatie en 'setting' van een windpark bepalend voor het aantal slachtoffers. De hoogste mortaliteit wordt gevonden bij windparken langs de kust of op heuvels in bosgebieden. De mortaliteit in laaggelegen, open gebieden ligt meestal vrij laag met <3 per turbine per jaar²⁷. Nabij bos of belangrijke migratiestructuren kan de mortaliteit hoger zijn. Het merendeel van de slachtoffers in West-Europese windparken bestaat uit ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis, soorten die ook in het plangebied zijn waargenomen. Van rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis (en tweekleurige vleermuis) is bekend dat ze ook op grotere hoogte foerageren, en daarmee risico lopen op aanvaring met een turbine.

In de aanvraag is een analyse gemaakt van de te verwachten mortaliteit bij de waargenomen soorten en overige soorten die op basis van literatuurgegevens in de nabijheid van het plangebied kunnen voorkomen. Deze analyse is gebaseerd op de (internationale) literatuur, de vergelijking met andere windparken en expert judgement.

Vanwege het beperkte voorkomen, de lage vlieghoogte en het gebonden zijn aan andere landschappen dan in het plangebied is aangetroffen, worden geen slachtoffers onder baardvleermuis, franjestaart, bosvleermuis en gewone grootoorvleermuis verwacht. In het onderzoek is een zeer lage vleermuisactiviteit aangetroffen, waardoor ook de verwachte sterfte beperkt is. Vanwege het voorkomen worden geen slachtoffers onder tweekleurige vleermuis verwacht. Vanwege het lage vlieggedrag worden geen slachtoffers onder watervleermuis en meervleermuis verwacht.

De voornaamste risicosoort is gewone dwergvleermuis. Deze soort is veruit de meest algemene soort in het plangebied. Deze soort vliegt over het algemeen vrij laag, binnen enkele tientallen meters van de grond, hoewel hij incidenteel op grotere hoogte wordt waargenomen. Tijdens het veldwerk werden gewone dwergvleermuizen vooral langs de bomensingels waargenomen, waar ze op hoogte van de boomtoppen foerageren en langs vliegen (vliegroute). Aangezien de meeste vliegactiviteit ruim onder rotorhoogte plaatsvindt is de kans op aanvaringen gering. Er worden daarom weinig aanvaringsslachtoffers verwacht, in de orde grootte van enkele slachtoffers per jaar (maximaal 1 per windturbine).

De soorten ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis komen in aanzienlijk lagere aantallen voor in het gebied. Deze soorten zijn in het najaar in het geheel niet waargenomen, en in het voorjaar in lage tot zeer lage aantallen (enkele laatvliegers en ruige dwergvleermuizen, en één waarneming van een overvliegende rosse vleermuis). Zowel ruige dwergvleermuizen als rosse vleermuizen vliegen vaak op grotere hoogte, waardoor de kans op aanvaring met windturbines relatief hoog is. Gezien de lage vliegactiviteit in het onderzoeksgebied is de kans op aanvaringen echter gering, met name voor rosse vleermuis: deze soort is tijdens de veldonderzoeken slechts één keer waargenomen, en de kans op aanvaringsslachtoffers in het plangebied is nihil. De laatvlieger vliegt normaliter relatief laag boven de grond (<50 m); tijdens het veldwerk zijn de foeragerende laatvliegers op enkele meters van de grond waargenomen. De kans op aanvaring is vanwege de lage vlieghoogte zeer gering. Concluderend worden

---

²⁷ O.a. Rydell, J., H. Engström, A. Hedenström, J.K. Larsen, J. Pettersson & M. Green 2012. The effects of wind power on birds and bats: a synthesis. Report 6511, Swedish Environmental Protection Agency, Stockholm.

voor ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis hooguit incidentele slachtoffers verwacht (<1/jr).

De sterfte van vleermuizen moet beoordeeld worden aan de hand van de populatie. Deze is moeilijk te begrenzen. De gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger kennen een netwerkstructuur. Vrouwtjes vormen in de zomer kraamgroepen. In de nazomer vallen de kraamgroepen uiteen, waarna het paringsseizoen begint. De vrouwtjes blijven vaak in dezelfde kraamgroep, bij sommige soorten is dat het sterk het geval, bij andere veel minder. De jonge mannetjes zwermen meer uit. De mannetjes zitten soms in hetzelfde leefgebied of op kleine afstand van de kraamgroepen. In het najaar bezetten de mannetjes van soorten territoria, waarin ze een paarverblijf hebben. Deze paarverblijven liggen soms in concentraties. Bij andere soorten wordt er vermoedelijk vooral gepaard in of bij zwermlocaties, die niet zelden ook dienst doen als winterverblijf. De uitzondering hierop vormt de ruige dwergvleermuis. De populatie daarvan bestaat uit mannetjes, die in ons land verblijven en vrouwtjes die tijdelijk ons land binnen trekken.

Voor de genetische uitwisseling zijn vooral de concentraties van paarverblijven c.q. de zwermlocaties van belang. Dieren die dezelfde paargebieden delen, hebben een gemeenschappelijke genenpool. Het gebied van waaruit vleermuizen naar zo'n paargebied trekken (de 'catchment area') is de kleinste geografische eenheid waarop een populatie zinvol gedefinieerd kan worden. Dit gebied kan aanzienlijk groter zijn dan dat van de lokale kraamgroep. De kennisdocumenten voor vleermuizen geven aan dat voor het beoordelen van het effect op de gunstige staat van instandhouding uitgegaan moet worden van de lokale populatie. Zij geven tevens aan dat het zeer moeilijk te bepalen is in hoeverre de gunstige staat van instandhouding wordt aangetast. De documenten geven daarmee aan dat het vaak effectiever is uit te gaan van een minimaal aantal dieren waaruit de lokale populatie kan bestaan en daar vanuit te redeneren wat het effect is op de lokale populatie.

De lokale populatie voor de soorten is bepaald op basis van literatuurgegevens met betrekking tot de dispersieafstand op basis van een cirkelvormige catchment area. De catchment area kan volgens onderzoek in Duitsland (voor gewone dwergvleermuis) tot 50 km oplopen. Ook rosse vleermuis en laatvlieger vertonen over grote afstanden uitwisseling. In open landschappen zoals in Nederland wordt verwacht dat het totale gebied kleiner zal zijn, omdat de verbindingen tussen de verblijfplaatsen mogelijk beperkter zijn dan in de onderzochte gebieden in Duitsland. Daarom wordt een kleinere range gehanteerd (30 km). Daarnaast wordt uitgegaan van per soort verzamelde literatuurgegevens over populatiegrootte (referentiepopulatie²⁸), dichtheid en natuurlijke sterfte. Om te bepalen of er een effect op de populatie optreedt, is gebruik gemaakt van het 1% criterium.

Voor gewone dwergvleermuis is uitgegaan van een populatie in Nederland van ca 300.000 exemplaren, wat resulteert in een dichtheid van 9/km². Voor ruige dwergvleermuis een aantal van 100.000, met een dichtheid van 3/km². Voor laatvlieger is uitgegaan van ca 25.000-40.000, met een dichtheid van 1/km². Voor rosse vleermuis is uitgegaan van een populatie in Nederland van 4.000-6.000 voortplantende dieren, dichtheid 0,12-0,18 dieren per km² (exclusief migrerende dieren). De uit de literatuur bepaalde sterfte is 20-33% voor gewone dwergvleermuis, 33% voor ruige dwergvleermuis, 15% voor laatvlieger en 33% voor rosse vleermuis.

---

²⁸ <http://bd.eionet.europe.eu/article17/reports2012>

Tabel 4. Toetsing mortaliteit vleermuizen aan lokale populatie

Soort	Aantal slachtoffers aanvraag (/jaar)	Lokale populatie	Jaarlijkse sterfte	1% grens (/jaar)	Overschrijding?
Gewone dwergvleermuis	3	25.447	(20-33%)	51-84	nee
Ruige dwergvleermuis	<1	8.482	(33%)	28	nee
Rosse vleermuis	<1	339-509	(33%)	1-2	nee
Laatvlieger	<1	2.827	(15%)	4	nee

De mortaliteit in Windpark Staphorst van gewone dwergvleermuis ligt vele malen lager dan de 1% norm. Daarmee is er voor wat betreft de gewone dwergvleermuis geen sprake dat de gunstige staat van instandhouding in gevaar komt. Onder ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger worden hooguit incidentele slachtoffers verwacht, minder dan 1 slachtoffer per jaar. Voor deze soorten geldt eveneens dat vanwege het incidentele karakter van eventuele aanvaringslachtoffers de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar komt.

c. Barrièrewerking

Windturbines kunnen de vliegroutes van vogels belemmeren. De effecten zijn afhankelijk van het aantal en hoogte van de windturbines, de opstelling en de specifieke situatie. Het windpark Staphorst is compact, de opstelling betreft een driehoekopstelling binnen een vlak van ongeveer 500x500m. Het windpark Staphorst is niet gelegen in de nabijheid van vogelconcentraties of langs belangrijke trekroutes. Vogeltrek treedt op als diffuse (breedfront) trek. Ook ligt het windpark niet op een dagelijks vaste route van watervogels tussen slaappleaats en foerageergebied. Effecten van barrièrewerking op seizoensmigratie en dagelijkse migratie van vogelsoorten kunnen daarom worden uitgesloten.

d. Verstoring

De aanwezigheid van windturbines heeft een verstoring effect door de hoogte van de turbines, de bewegende rotorbladen en het geluid. In de aanvraag is dit uitgewerkt voor vogelsoorten. Verstoring is geleidelijk en neemt af op afstand van de turbines. De verstoringafstand varieert per soort en soortgroep. Roofvogels, kraaiachtigen, spreeuwen en kleine zangvogels hebben een kleine verstoringafstand, ganzen en eenden hebben grotere verstoringafstanden. In de beoordeling is uitgegaan van een verstoringafstand van 400 m voor ganzen, 200 m voor wilde eend, 100 m voor duiven en 50 m voor zangvogels. Voor zangvogels en duiven betekent dit dat in totaal ca 2,4 ha cq. 9,4 ha rondom de turbines wordt verstoord. Voor soorten met grotere afstanden wordt het gebied tussen de turbines met een afstand van 200-400 m rond de opstelling verstoord, olopend tot 150 ha. Vanwege de grote actieradius van ganzen en eenden en de ruime beschikbaarheid van het biotoop in de wijde omgeving is dit effect als minimaal beoordeeld.

Voor de jaarrond beschermde buizerdnesten geldt dat de functionele leefomgeving rondom de nesten niet wordt aangetast. Buizerds foerageren normaliter op muizen en andere kleine prooisorten in open gebied. Vanwege de ruime beschikbaarheid van dit biotoop in de directe omgeving van het plangebied komt de functionele leefomgeving van de buizerd niet in gevaar. Dit geldt ook voor het verder weg gelegen ravennest.

In het onderzoeksgebied zijn verschillende territoria van weidevogels aanwezig. De aanwezigheid van windturbines kan leiden tot een reductie of een verschuiving van territoria. Kievit en scholekster en weide(zangvogels) hebben een relatief korte verstoringafstand van 100-200m. Voor wulp zijn de literatuurgegevens niet eenduidig en werden afstanden van 100 -800 m gevonden. De dichtstbijzijnde territoria van kievit liggen op meer dan 1 km, van scholekster op ca 260 m, wulp 650 m en graspieper meer dan 500 m. Op basis van deze afstanden kan verstoring worden uitgesloten voor de betreffende soorten, met uitzondering van wulp. De afstand van de turbineposities tot het territorium van wulp is vrij groot, maar valt nog binnen de maximale afstand genoemd in de literatuur. Gezien de afstand tot de

windturbineposities van het voorkeursalternatief is er geen aanleiding een negatief effect te verwachten. Wel geldt dat bij de onderzochte alternatieven, voor alternatief C, de lijnopstelling parallel aan de spoorlijn, een negatief effect in de vorm van verstoring van de wulp niet kan worden uitgesloten.

e. Permanent habitatverlies

Het grondbeslag van de windturbines leidt niet tot negatieve effecten cq. overtreding van de verbodsbepalingen voor beschermde soorten. Zie ad b. bij aanlegfase. Uit het vleermuisonderzoek zijn geen aanwijzingen dat er zich verblijfplaatsen bevinden in de bomen in het plangebied. Ten behoeve van de aanleg van de windturbines worden geen sloten gedempt of bomen gekapt.

Grote bosmuis kan mogelijk voorkomen. Eventuele effecten zijn alleen relevant indien sprake is van aantasting van structuren als bomensingels en struweel. Volgens de aanvraag is daarvan geen sprake.

f. Cumulatieve effecten

In de aanvraag worden drie andere initiatieven beschreven binnen een afstand van 30 km die vergund maar nog niet (geheel) zijn gerealiseerd:

Windpark Hattemerbroek met vier windturbines

- Op basis van een worst-caseanalyse kunnen hier onder 22 vogelsoorten meer dan incidentele aanvaringsslachtoffers vallen. In de praktijk zal de mortaliteit beperkt zijn tot slechts een paar soorten waarbij sprake is van structurele slachtoffers. De voornaamste risicosoorten zijn wilde eend, Kievit, kokmeeuw en enkele zangvogels als boerenwaluw, huiswaluw, en spreeuw.
- Ten aanzien van vleermuizen kunnen enkele slachtoffers per jaar vallen onder ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis. Het gaat hierbij om lage aantallen aangezien geen sprake is van gestuwde trek en de vliegactiviteit binnen het plangebied relatief laag is. Voor beide soorten geldt dat in het windpark hooguit enkele (ordegrootte 0–3) slachtoffers per jaar worden verwacht.

Windpark Veenwieken met tien windturbines

- Er wordt een mortaliteit verwacht in de ordegrootte van ca. 10 slachtoffers per turbine per jaar. Deze slachtoffers bestaan grotendeels uit niet-broedvogels, met name watervogels (toendriegang, wilde eend), meeuwen (kokmeeuw, stormmeeuw) en verschillende trekvogels als lijsters en spreeuw tijdens de seizoensmigratie.
- Per jaar worden bij plaatsing van 10 turbines ongeveer 6 slachtoffers verwacht onder gewone dwergvleermuis.

Windpark Synergie met twee windturbines

- Er worden geen structurele aanvaringsslachtoffers onder lokale broedvogels verwacht. Wel kunnen per jaar enkele slachtoffers vallen onder de niet-broedvogels wilde eend, kokmeeuw, stormmeeuw, en verschillende trekvogels als lijsters en spreeuw tijdens de seizoensmigratie.
- Bij vleermuizen kunnen slachtoffers vallen onder gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger. De maximale jaarlijkse sterfte onder deze soorten is ingeschat op ca. 3 slachtoffers bij gewone dwergvleermuis en 1 slachtoffer bij rosse vleermuis of laatvlieger.

Cumulatie vogels

Bij Windpark Staphorst is sprake van meer dan incidentele slachtoffers onder de in tabel 2 en 3 opgenomen soorten. Met name voor de zangvogels lijkt de mortaliteit een overschatting en zal in werkelijkheid niet meer dan incidentele slachtoffers bedragen. Van de bij Windpark Staphorst genoemde soorten is bij de overige windparken sprake van meer dan incidentele slachtoffers onder kokmeeuw, houtduif, merel, (mogelijk) kramsvogel, en spreeuw. Bij Hattemerbroek worden ordegroottes aangegeven; bij Veenwieken en Synergie worden geen exacte aantallen slachtoffers per soort genoemd, maar wordt een totale mortaliteit van respectievelijk 100 en 20–30 slachtoffers per jaar verwacht. Het is op basis van bovenstaande beperkingen niet mogelijk om een exact cumulatief aantal slachtoffers te berekenen. Veruit de hoogste mortaliteit vindt plaats bij Veenwieken, met voornamelijk slachtoffers onder watervogels, meeuwen en trekvogels als lijsters en spreeuw. Tijdens de trekperiodes in het voorjaar en najaar trekken miljoenen merels, kramsvogels en spreeuwen door Nederland, en de cumulatieve

mortaliteit van de hier beoordeelde windparken ligt zodanig ver onder de 1%-norm dat dit als verwaarloosbaar kan worden beschouwd. Ook bij de winterpopulaties van kokmeeuw en houtduif is dat het geval.

Bij soorten waarvan in de windparken geen structurele slachtoffers worden verwacht, kan de incidentele mortaliteit als verwaarloosbaar worden beschouwd (dit geldt voor soorten waarvan jaarlijks minder dan 1 slachtoffer valt).

Effecten in relatie tot de gunstige staat van instandhouding

Onder de wintervogels waarbij meer dan incidentele slachtoffers worden verwacht, hebben kolgans, kokmeeuw, houtduif, holenduif, spreeuw en vink een gunstige staat van instandhouding. Roek heeft als niet-broedvogel een zeer ongunstige staat van instandhouding. Waarschijnlijk wordt dit veroorzaakt doordat de roeken uit noord- en oost Europa vaker dichtbij de broedgebieden overwinteren, in plaats van naar west Europa te trekken (www.sovon.nl). De GSI van kramsvogel is matig ongunstig en die van kauw is niet beoordeeld door Sovon (de GSI als broedvogel is gunstig).

Bij de broedvogels waaronder een meer dan incidentele mortaliteit wordt verwacht, hebben de Turkse tortel, oeverzwaluw, tjiftjaf, winterkoning, merel en vink als broedvogel een gunstige staat van instandhouding. houtduif en huismus hebben als broedvogel een matig ongunstige staat van instandhouding. De houtduif laat een afname van <5% per jaar zien, bij de huismus is de laatste 10 jaar geen sprake van een significante aantalsverandering (www.sovon.nl). De afname van de populatie houtduiven speelt vooral op de zandgronden, waarschijnlijk als gevolg van veranderd agrarisch beheer. Bij huismus is de afname gerelateerd aan verlies aan nestgelegenheid en voedsel. Er zijn geen aanwijzingen dat de sterfte als gevolg van bestaande windparken, hoogspanningslijnen e.d. van invloed is op de huidige staat van instandhouding van beide soorten.

Ten aanzien van de hier besproken soorten is het niet aannemelijk dat de sterfte in Windpark Staphorst tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding zal leiden. Dit geldt ook in cumulatie met de drie nabij gelegen initiatieven. Een effect van Windpark Staphorst op de gunstige staat van instandhouding van de betrokken populaties is ook in een breder perspectief gezien daarom met zekerheid uit te sluiten.

Cumulatie vleermuizen

Bij Windpark Staphorst worden uitsluitend structurele slachtoffers verwacht onder gewone dwergvleermuis, 3 slachtoffers per jaar in het gehele windpark. De maximale jaarlijkse sterfte onder deze soort bij de windparken Hattemerbroek, Veenwieken en Synergie bedraagt respectievelijk maximaal ca. 3, 6 en 3 slachtoffers per jaar. In zijn totaliteit ligt de cumulatieve mortaliteit in de orde grootte van 10-15 slachtoffers per jaar. Gebaseerd op een gebied met een straal van 30 km waarbinnen genetische uitwisseling plaatsvindt, bedraagt de lokale populatie ca. 25.000 dieren. De bijbehorende 1%-norm voor de lokale populatie komt dan op 51 tot 84 dieren. De cumulatieve mortaliteit ligt ruim onder de bijbehorende 1%-norm. Er is geen sprake van een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis.

Bij Windpark Staphorst worden hooguit incidentele slachtoffers verwacht onder ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger. Ook bij Windpark Veenwieken wordt de mortaliteit onder deze soorten als verwaarloosbaar of nihil ingeschat. In Windpark Synergie gaat het om 1 slachtoffer per jaar onder rosse vleermuis en Laatvlieger. In Windpark Hattemerbroek is de mortaliteit ingeschat als enkele ruige dwergvleermuizen per jaar, 1-2 rosse vleermuizen en <1 laatvliegers²⁹. Al met al bedraagt de cumulatieve mortaliteit onder deze soorten hooguit één tot enkele slachtoffers per jaar, ruim beneden de 1% van de natuurlijke mortaliteit. Er is geen sprake van een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding.

---

²⁹ Allen op basis van de aanvragen / besluiten van de betreffende windparken.

B1.2.2 Toetsing van de effectbeoordeling

Toetsing effecten verstoring aanlegfase

Wij onderschrijven dat er geen overtreding van de verbodsbepalingen wordt verwacht tijdens de aanleg, mits rekening wordt gehouden met het broedseizoen. Het huidige gebruik van het plangebied en de locatie zorgt er voor dat het minder geschikt is voor beschermde soorten.

Als er op voorhand geen rekening mee wordt gehouden, kunnen bij de aanleg nesten van vogels worden verstoord of vernietigd. Dit is een overtreding van de verbodsbepalingen. Tijdens de werkzaamheden en de voorbereiding daarvan dient verstoring en/of vernietiging van nesten van vogels voorkomen te worden op het werkterrein en omgeving. Dit kan bijvoorbeeld door voorafgaand maatregelen te nemen of te werken buiten het broedseizoen. Als het nodig is om in het broedseizoen met de werkzaamheden te beginnen, is een veldcontrole door een ecologisch deskundige noodzakelijk. Indien noodzakelijk, moeten werkzaamheden worden uitgesteld.

Als in de zomerperiode 's nachts met kunstlicht wordt gewerkt kan verlichting van bomensingels tot verstoring van vliegroutes van vleermuizen leiden. In dat geval zijn volgens de aanvrager mitigerende maatregelen noodzakelijk. Deze mitigerende maatregelen zijn niet uitgewerkt.

We nemen een voorschrift op waarin wordt gevraagd om bij aanvang van de werkzaamheden (als deze in het broedseizoen plaatsvinden) een veldcheck uit te voeren. Daarnaast nemen wij een voorschrift op dat in principe de werkzaamheden niet met kunstlicht mogen worden uitgevoerd in de periode dat vleermuizen actief zijn (1 april – 30 oktober) tenzij de effecten zodanig worden gemitigeerd dat kan worden geconcludeerd dat voor deze wijze van uitvoering geen ontheffing nodig is. Een plan voor deze maatregelen moet voorafgaand ons ter goedkeuring worden overlegd.

Toetsing effecten gebruiksfase

Toetsing verstoring, barrièrewerking en habitatverlies

Wij onderschrijven de conclusies van de aanvrager voor wat betreft het niet optreden van verstoring en barrièrewerking (met effecten op de staat van instandhouding) door Windpark Staphorst. Het betreft de plaatsing van drie molens in een gebied dat niet van groot belang is voor weidevogels of als dagelijkse migratieroute. Een ontheffing voor deze effecten is niet noodzakelijk.

Er is geen aandacht besteed aan barrièrewerking voor andere soorten (vleermuizen). Aan dit soort barrièrewerking is echter nauwelijks onderzoek gedaan. Sommige soorten ontwijken windturbines, andere lijken er door te worden aangetrokken. Op basis van Winkelman et al 2008³⁰ lijkt dit alleen relevant op locaties met een hoge dichtheid aan doortrekkende vleermuizen. Lokaal aanwezige vleermuizen lijken hun oorspronkelijke vluchtroutes niet te wijzigen. Verstoring van vleermuizen is niet beschouwd. Uit de aangehaalde studie van Winkelman et al (2008) blijkt dat sommige soorten tot ca 100 m afstand van windturbines afstand houden, andere soorten lijken erdoor te worden aangetrokken. Gelet op de lage dichtheden van vleermuizen is er geen sprake van een verstarend effect dat (indirect) tot een relevante beïnvloeding van essentieel foerageergebied zal leiden.

Toetsing aanvaringsslachtoffers vogels

Wij zijn van oordeel dat de aantallen slachtoffers op een correcte wijze zijn bepaald en getoetst. De toetsing is gebaseerd op het veel gebruikte flux-collision model, dat wetenschappelijk is beschreven in Kleyheeg-Harman et al 2008³¹. Dit model is meermalen en expliciet als voorspellingsmodel ook door de rechter geaccepteerd³².

³⁰ Winkelman et al, 2008. Ecologische en natuurbeschermingsrechtelijke aspecten van windturbines op land. Alterra 1780

³¹ Kleyheeg-Hartman, J.C., K.L. Krijgsveld, M.P. Collier, M.J.M. Poot, A.R. Boon, T.A. Troost & S. Dirksen 2018. Predicting bird collisions with wind turbines: Comparison of the new empirical Flux Collision Model with the SOSS Band model. Ecological Modelling 387: 144-153.

³² o.a. Raad van State, 11 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2339, en Raad van State, 13 februari 2019 ECLI:NL:RVS:2019:296.

Belangrijke parameters van dit flux-collision model zijn de flux (langsvliegende vogels) en parameters die de kans op aanvaring bepalen. De gegevens voor de flux zijn gebaseerd op waarnemingen in het veld en gegevens uit recente landelijke of provinciebrede inventarisaties. Daar waar de gegevens onvolledig of tegenstrijdig waren, zijn de gegevens gebruikt die de hoogste flux opleveren. Op deze wijze levert het model geen onderschatting op.

De invoergegevens over vlieghoogte en aanvaringskansen zijn gebaseerd op literatuurgegevens. De overige factoren zijn afgeleiden van de omvang van het park en de windturbines en zijn gekwantificeerd conform de modelbeschrijving. Wij zijn van oordeel dat goed inzichtelijk is gemaakt welke keuzen hierbij gemaakt zijn.

Uit de modellering blijkt dat een beperkt aantal slachtoffers wordt verwacht. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen soorten waarbij jaarlijks slachtoffers worden verwacht en soorten waarbij incidenteel slachtoffers worden verwacht. Dit valt niet exact te kwantificeren omdat bij incidentele slachtoffers sprake is van toevalsvariatie. De modelberekeningen zijn niet betrouwbaar op dat detailniveau en incidentele slachtoffers kunnen niet eenvoudig bij elkaar worden opgeteld. De aanvrager wijst erop dat uit de monitoring van andere windparken blijkt dat een deel van de slachtoffers bestaat uit soorten die éénmalig of incidenteel worden aangetroffen.

De toetsing van mortaliteit vindt plaats op basis van het ORNIS criterium (zie voetnoot 21). Dit is een criterium dat door de rechter wordt geaccepteerd, zowel voor vogels als vleermuizen³³. Daarbij wordt uitgegaan van de Nederlandse populatiegrootte, ook voor migrerende vogels. Deze aanpak geeft voor trekvogels dus een conservatieve en worst-casebenadering. Uit de toetsing blijkt dat het criterium voor geen enkele soort wordt overschreden.

Er zijn geen mitigerende maatregelen overwogen voor aanvaringsslachtoffers bij vogels. Deze slachtoffers treden in wisselende omstandigheden op. Er zijn geen specifieke momenten te verwachten waarbij het risico op slachtoffers zo hoog is dat een stilstandvoorziening de aantallen slachtoffers aanzienlijk zouden beperken. Voor vogels zijn de technische mogelijkheden voor het voorkomen van aanvaringsslachtoffers nog niet voldoende ontwikkeld om tegen redelijke kosten (of opbrengstverliezen) een sterftereductie te realiseren.

Er zijn geen mitigerende maatregelen overwogen voor aanvaringsslachtoffers bij vogels. Deze slachtoffers treden in wisselende omstandigheden op. Het aantal slachtoffers is beperkt. Er zijn geen specifieke momenten te verwachten waarbij het risico op slachtoffers zo hoog is dat een stilstandvoorziening de aantallen slachtoffers aanzienlijk zouden beperken. Voor vogels zijn de technische mogelijkheden voor het voorkomen van aanvaringsslachtoffers nog niet voldoende ontwikkeld om tegen redelijke kosten (of opbrengstverliezen) een sterftereductie te realiseren.

Toetsing aanvaringsslachtoffers vleermuizen

Wij onderschrijven de wijze waarop het aantal slachtoffers is bepaald en getoetst. Hiervoor is geen modellering gebruikt. In de aanvraag is op basis van literatuurgegevens, waarnemingen in het veld en ervaringen van het uitvoerende bureau bij monitoring van grotere windparken. Het plangebied bevindt zich op afstand van het bos, maar wordt wel doorkruist door lijnvormige elementen zoals bomenrijen. Ondanks de aanwezigheid van deze structuren is de vleermuisactiviteit in het plangebied zeer laag, in vergelijking met andere onderzoeken. Het is dan ook een reëel verwachting dat de aantallen slachtoffers beperkt zijn. Gaat daarbij ook uitsluitend om lokaal aanwezige vleermuizen, gestuwde trek is niet aanwezig (gestuwde trek van ruige dwergvleermuis treedt vooral op langs grote wateren).

Bij vleermuizen worden alleen regelmatige slachtoffers verwacht onder de gewone dwergvleermuis, onder de andere soorten ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger worden incidenteel slachtoffers verwacht. Net als bij vogelsoorten, zal daarbij toevalsvariatie een rol spelen.

---

³³ ABRvS van 18 februari 2015 (nr. 201402971)

Bij de toetsing van de effecten op de gunstige staat van instandhouding wordt ingegaan op een regionale populatie. Deze regionale populatie is indicatief bepaald op basis van literatuurgegevens over de migratieafstanden, de populatieomvang in Nederland, natuurlijke sterfte en de verwachte dichtheid en (voor rosse vleermuis) de aanwezigheid van geschikt leefgebied in de vorm van bos in de omgeving. De daadwerkelijke populatiestructuur is vaak complex en alleen met veel onderzoek te bepalen. Het uitvoeren van een dergelijk grootschalig onderzoek is buiten proportie voor de voorliggende ontheffingsaanvraag. Wij stemmen daarom in met de gehanteerde benadering van de aanvrager, die met de beschikbare middelen een zo goed mogelijke voorspelling doet van de betrokken populatie.

De toetsing van mortaliteit vindt net als bij vogelsoorten plaats op basis van het ORNIS criterium, voor de lokale populatie. Uit de toetsing blijkt dat het criterium voor geen enkele soort wordt overschreden.

Toetsing cumulatie

Hoewel de Wet natuurbescherming bij het verlenen van ontheffingen een cumulatietoets niet verplicht. Aangezien de staat van instandhouding van soorten ook door andere (cumulatieve) effecten wordt beïnvloed, zijn wij van oordeel dat deze wel moeten worden betrokken bij de toetsing van de effecten op de staat van instandhouding. De initiatienemer heeft de cumulatieve effecten in kaart gebracht voor sterfte van vogels en vleermuizen op basis van windparken in de omgeving.

Vogelsoorten cumulatie

De aanvrager heeft de cumulatie van sterfte van vogels in kaart gebracht op basis van andere windparken in de omgeving.

Normaliter zou cumulatie beoordeeld moeten worden op dezelfde schaal als waarop de sterfte wordt beoordeeld. Om de cumulatie op de landelijke populatie in kaart te brengen zou bij de verschillende provincies en bij RVO in beeld moeten worden gebracht voor welke windmolens en parken ontheffing is verleend, en welke nog niet zijn gerealiseerd. Bij een eerder verleende ontheffing³⁴ is deze toets ambtshalve uitgevoerd op basis van het raadplegen van ontheffingen en openbare informatie over de realisatie. Recent heeft de rechtbank echter aangegeven dat het voor een ontheffing niet nodig is om de cumulatieve effecten landelijk te bezien. Dat mag ook lokaal. Dan wordt namelijk gekeken naar het gebied waarin de effecten het meest merkbaar zijn (AbRvS 29 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1160, r.o. 16.2)

In de aanvraag voor windpark Staphorst heeft deze toetsing plaatsgevonden in het ecologisch rapport. Hieruit volgt dat ook in cumulatie de sterfte verwaarloosbaar klein is en met zekerheid geen effect op de gunstige staat van instandhouding kan hebben. In de aanvraag is ook aangegeven dat bij de soorten met ongunstige staat van instandhouding geldt dat er geen aanwijzingen zijn dat de sterfte bij bestaande windparken, hoogspanningslijnen e.d. van invloed is op de huidige staat van instandhouding van soorten. Andere factoren spelen daarbij een belangrijker rol.

Het aantal slachtoffers per soort per jaar door windpark Staphorst is laag. Lokaal wordt dit effect maar zeer beperkt versterkt door windparken in de directe omgeving. Deze windparken bevinden zich in vergelijkbare omstandigheden (windparken op land, geen gestuwede trek). Ook met deze windparken meegewogen blijft de sterfte van deze soorten ver onder de 1% norm. Wij onderschrijven de conclusie dat het windpark Staphorst, ook in cumulatie, niet leidt tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoorten.

Vleermuizen cumulatie

De effecten van windparken op vleermuizen binnen dezelfde populatie zijn in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat ook in cumulatie er geen overschrijding optreedt van de 1% norm. Er kan daarom worden geconcludeerd dat het windpark geen afbreuk doet aan het streven de populaties van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

---

³⁴ Ons kenmerk in ons zaakregistratiesysteem 2019/0049405, Meentjesweg / Ebbenweg te Nieuwleusen

Er zijn geen mitigerende maatregelen overwogen voor aanvaringsslachtoffers bij vleermuizen. Voor vleermuizen zijn er technische mogelijkheden zoals een stilstandvoorziening die tegen redelijke kosten (of opbrengstverliezen) een sterftereductie kunnen realiseren. Wij stemmen in met deze keuze, aangezien uit de toetsing van de sterfte van vleermuizen blijkt dat door het windpark en in cumulatie de 1% norm niet wordt overschreden. Hierdoor komt de gunstige staat van instandhouding van betrokken soorten niet in gevaar.

Conclusie toetsing

Bij het gebruik van een windturbine is het niet te voorkomen dat er slachtoffers vallen onder vogelsoorten en vleermuissoorten. De aanvrager heeft in beeld gebracht welke soorten hierbij betrokken zijn. Voor de vogelsoorten en vleermuissoorten die genoemd zijn in bijlage 3 is een ontheffing noodzakelijk voor het verbod om opzettelijk vogels en vleermuizen te doden. Uit de toetsing blijkt dat de staat van instandhouding van de betrokken soorten niet in gevaar komt. In de volgende paragrafen toetsen wij of de ontheffing op basis van de wet verleend kan worden.

B1.3 Alternatieven voor realisatie van het project

B1.3.1 Alternatievenafweging in de aanvraag

Naast windenergie zijn volgens het rijksbeleid zonne-energie, bioenergie en aardwarmte belangrijke pijlers voor duurzame energie waarop moet worden ingezet. Deze moeten naast elkaar worden ingezet om de benodigde doelen te halen. De realisatie van zon of wind op zee vormt geen alternatief voor het project, deze zijn naast elkaar noodzakelijk.

De provincie Overijssel heeft met het Rijk de afspraak gemaakt om windturbines te plaatsen met een totaal gezamenlijk vermogen van minimaal 85,5 Megawatt (MW) in 2020. Op dit moment resteert er van die 85,5 MW binnen Overijssel nog 43 MW. Hiervan wordt 12 MW voorzien in de gemeente Staphorst. In opdracht van de gemeente Staphorst zijn 12 zoekgebieden onderzocht.

Voor de voorgenomen locatie geldt:

- Er kan ruim afstand aangehouden worden tot Natura 2000-gebieden en gebieden met kritische vogelwaarden';
- De locatie kent een relatieve lage dichtheid voor wat betreft vogel- en vleermuissoorten

Op basis van deze redenen wordt in de aanvraag geconcludeerd dat er geen reden is om aan te nemen dat er realistische alternatieven beschikbaar zijn voor het project met aanmerkelijke voordelen, of dat het project aanmerkelijk nadelen kent ten opzichte van alternatieven, vanuit het oogpunt van het optreden van aanvaringsslachtoffers onder vogels of vleermuizen en de effecten op de gunstige staat van instandhouding als gevolg hiervan.

Binnen de locatie zijn voor de opstelling van de windmolens vier varianten afgewogen. Een lijnopstelling met drie turbines (in twee oriëntaties C en D) en clusteropstellingen met drie (alternatief B) of vier (alternatief A) turbines. Voor de alternatieven uit het MER geldt dat de ecologische effecten vergelijkbaar zijn en geen relevante verschillen laten zien. De locatie kenmerkt zich door een lage aanwezigheid van vogels en vleermuizen. De aantallen aanvaringsslachtoffers zijn dermate klein dat de effecten als vergelijkbare orde grootte moeten worden gezien. Tevens onderbouwt het MER waarom de andere alternatieven minder wenselijk zijn, ten opzichte van het gekozen alternatief. Uit het aanvullend veldwerk komt naar voren dat de noordelijkste turbine van alternatief C is gelegen nabij territoria van wulp en derhalve binnen de verstoringafstand. Uit het MER komt naar voren dat alternatief D door het ministerie van Defensie als onwenselijk wordt geacht en dat dit alternatief tevens dichtbij een nest van buizerd ligt. Uiteindelijk is de een clusteropstelling met drie windmolens als voorkeursalternatief gekozen. Het aantal slachtoffers daardoor is lager dan een clusteropstelling met vier windmolens.

B1.3.2 Toetsing van de alternatievenafweging

De aanvrager heeft alternatieven voldoende overwogen. In dit project is in het MER een integrale belangenafweging geweest waarin naast de effecten op flora en fauna, ook milieu-effecten, veiligheid en de omgeving zijn meegewogen. Uiteindelijk is in de aanvraag gekozen voor een alternatief dat het beste aan deze voorwaarden gezamenlijk voldoet. Voor de alternatieven uit het MER geldt dat de ecologische effecten vergelijkbaar zijn en geen relevante verschillen laten zien. In de natuurtoets is echter wel beschreven dat in het rekenmodel toepassing van een clusteropstelling tot een hogere mortaliteit leidt dan bij een lijnopstelling onder de aanname dat gemiddeld meer turbines worden gepasseerd door de vogels. De locatie kenmerkt zich door een lage aanwezigheid van vogels en vleermuizen, waardoor de absolute verschillen tussen de varianten klein zijn. Er is niet voor de lijnopstellingen gekozen aangezien alternatief D door het ministerie van Defensie onwenselijk wordt geacht. Ook is lijnopstelling van alternatief C afgefallen mede vanwege de ligging binnen de verstoringsafstand van territoria van wulp. Daarnaast wordt een clusteropstelling met drie molens in plaats van vier molens gerealiseerd, hetgeen resulteert in minder slachtoffers.

B1.4 Wettelijk belang van het project

B1.4.1 Motivatie wettelijk belang in de aanvraag

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag nodig in het belang van

- de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren
- ter bescherming van flora of fauna;
- in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Deze belangen staan allemaal in verband met de reductie van de emissie van CO₂ en het vermijden van de uitstoot van overige luchtverontreinigende emissies door de door windmolens opgewekte duurzame energie.

Klimaatverandering is het gevolg van veranderingen in de concentraties van broeikasgassen (waaronder CO₂) en aerosols (zwevende deeltjes) in de atmosfeer, landgebruik en zonnestraling. De energievoorziening is in 2004 voor meer dan 25% van de totale broeikasgasemissies verantwoordelijk. Op grond van de Europese richtlijn voor Hernieuwbare Energie geldt voor Nederland een taakstelling van 14% duurzame energie in 2020. Voor de periode daarna geldt een doelstelling op Europees niveau van 32%. Het recente regeerakkoord heeft een doel van 49% reductie van de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990 gesteld voor 2030 en een ambitie om dit in 2050 verder terug te brengen naar 95%. Een klimaatwet is in voorbereiding om deze doelen vast te leggen. In 2017 was het aandeel hernieuwbare energie in Nederland 6.6%.

Klimaatverandering is een mondiale bedreiging die op verschillende plekken verschillende gevolgen voor mens en natuur heeft. Klimaatverandering kan door zeespiegelstijging effecten hebben op de openbare veiligheid (risico op overstroming), door opwarming kan de soortensamenstelling wijzigen of kunnen soorten verdwijnen. Uitstoot van verbrandingsgassen kan negatieve effecten hebben op de volksgezondheid. Overstromingen of langdurige droogte kunnen de landbouwproductie in gevaar brengen. Het beperken en vermijden van de uitstoot van broeikasgassen levert daarmee een bijdrage aan het voorkomen van de genoemde negatieve invloeden en is daarmee in het belang van de volksgezondheid, flora en fauna, openbare veiligheid en de economie.

Kenmerkend aan de inzet van hernieuwbare energie is dat dit veelal decentrale energieopwekking betreft waarbij de capaciteit per installatie (het geïnstalleerd vermogen/de productiecapaciteit) per installatie veelal kleiner is dan de capaciteit van een individuele traditionele energiecentrale, met andere woorden:

veel maar kleinere installaties zullen moeten worden gerealiseerd om de doelstellingen ten aanzien van hernieuwbare energie te bereiken.

De opwekking van duurzame energie, zoals door toepassing van windturbines, vindt plaats om (de gevolgen van) klimaatverandering te beperken en/of voorkomen. De realisatie van Windpark Staphorst is daarmee in het belang van onder meer flora en fauna, de volksgezondheid en mede op grond van deze belangen van dwingend groot openbaar belang, mede vanwege belangen van economische aard.

B1.4.2 Toetsing aan wettelijk belang

Wij zijn van oordeel dat het wettelijk belang, zoals weergegeven in de aanvraag, voldoende is aangetoond. We onderschrijven echter niet het belang 'bescherming van flora en fauna' omdat het doel van het project niet het ontwikkelen of verbeteren van de natuur is. Verder kunnen wij instemmen met de in de aanvraag beschreven belang(en). De genoemde belangen vormen een voldoende onderbouwing om het optreden van (eventuele) negatieve effecten op de beschermde soorten te rechtvaardigen.

B1.5 Beoordeling staat van instandhouding

Als gevolg van de drie windturbines kunnen aanvaringsslachtoffers bij vogels en vleermuizen optreden. In B1.2 zijn de mogelijke aanvaringsslachtoffers beschreven. Bij de toetsing van deze effecten op de staat van instandhouding in B1.2 en B1.3 is gebruik gemaakt van het 1% criterium. Uit de toetsing blijkt dat er geen effect zal zijn op de staat van instandhouding van de betrokken soorten.

B1.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb³⁵ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging.

Wij zien geen aanleiding om de gevraagde ontheffing te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

B1.7 Eindconclusie toetsing

De gevraagde ontheffing van de verbodsbepalingen voor de in bijlage 1 weergegeven soorten vogels en de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten worden niet aangetast. Er is geen andere bevredigende oplossing voor handen waarbij minder effecten op de beschermde soorten optreden. Er is een wettelijk belang aanwezig om de negatieve effecten op de betrokken soorten te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

B1.8 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb³⁶. De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

C Slotconclusie

Er zijn geen belemmeringen om de aangevraagde ontheffing in verband met Windpark Staphorst aan de Berkenstouwe 14 te Staphorst te verlenen. Om de bescherming van natuurwaarden zo goed mogelijk te borgen zijn aan de ontheffing voorschriften verbonden.

---

³⁵ Wnb, art. 1.10, derde lid.

³⁶ Art. 1.11, eerste en tweede lid

Bijlage 3A. Soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd (winterpopulatie). Data m.b.t. de landelijke winterpopulaties zijn afkomstig van Sovon (www.sovon.nl). Data m.b.t. overleving en natuurlijke sterfte zijn afkomstig van de British Trust for Ornithology (www.bto.org).

Soort	Aantal vogels in atlasblok	Mortaliteit aanvraag	Winterpopulatie Nederland	Staat van instandhouding	Natuurlijke sterfte	1% norm
Kleine zwaan	0	<1	9.300	Zeer ongunstig	0,18	17
Knobbelzwaan	18	<1	42.000	Gunstig	0,15	63
Toendrarietgans	176	<1	265.000	Gunstig	0,23	610
Grauwe gans	176	<1	545.000	Gunstig	0,17	927
Soepgans *	18	<1	10.750	NVT	0,17	18
Kolgans	38	2	925.000	Gunstig	0,28	2553
Nijlgans *	18	<1	38.500	NVT	0,17	65
Tafeleend	2	<1	47.000	Zeer ongunstig	0,35	165
Kuifeend	7	<1	210.000	Matig ongunstig	0,29	609
Krakeend	2	<1	65.500	Gunstig	0,28	183
Smient	7	<1	900.000	Matig ongunstig	0,47	4230
Slobeend	2	<1	17.500	Gunstig	0,42	74
Wilde eend	176	<1	700.000	Zeer ongunstig	0,37	2611
Soepeend *	18	<1	55.000	NVT	0,37	205
Wintertaling	18	<1	75.000	Gunstig	0,47	353
Aalscholver	7	<1	33.500	Gunstig	0,12	40
Grote zilverreiger	2	<1	7.200	Gunstig	0,27	19
Blauwe reiger	18	<1	13.000	Gunstig	0,27	35
Ooievaar	18	<1	625	Gunstig	0,31	2
Blauwe kiekendief	2	<1	600	Matig ongunstig	0,19	1
Havik	2	<1	6.250	Gunstig	0,17	11
Sperwer	7	<1	12.500	Gunstig	0,31	39
Buizerd	76	<1	40.000	Gunstig	0,10	40
Torenvalk	2	<1	15.000	Niet bepaald	0,31	47
Meerkoet	7	<1	360.000	Matig ongunstig	0,30	1076
Kievit	176	<1	290.000	Matig ongunstig	0,30	856
Watersnip	7	<1	15.000	Gunstig	0,52	78
Wulp	2	<1	180.000	Matig ongunstig	0,26	475
Kokmeeuw	376	1	400.000	Gunstig	0,10	400
Stormmeeuw	176	<1	390.000	Gunstig	0,09	339
Stadsduif *	7	<1	50.000	NVT	0,45	225
Holenduif	38	2	150.000	Gunstig	0,45	675
Houtduif	176	2	1.500.000	Gunstig	0,39	5895
Turkse tortel	38	<1	150.000	Niet bepaald	0,36	537
Kauw	376	<1	400.000	Niet bepaald	0,31	1224
Roek	376	<1	162.500	Zeer ongunstig	0,21	341
Zwarte kraai	76	<1	300.000	Gunstig	0,48	1440
Veldleeuwerik	7	<1	25.000	Matig ongunstig	0,49	122
Winterkoning	176	<1	1.500.000	Niet bepaald	0,68	10215
Spreeuw	755	4	2.000.000	Gunstig	0,31	6260
Merel	2	<1	2.500.000	Gunstig	0,35	8750
Kramsvogel	376	<1	350.000	Matig ongunstig	0,59	2065
Zanglijster	7	<1	8.500	Gunstig	0,44	37
Koperwiek	76	<1	62.500	Matig ongunstig	0,57	356
Grote lijster	18	<1	12.500	Niet bepaald	0,38	47
Huismus	18	<1	2.500.000	Matig ongunstig	0,43	10725
Ringmus	76	<1	225.000	Zeer ongunstig	0,57	1276
Witte kwikstaart	2	<1	5.000	Gunstig	0,52	26
Graspieper	18	<1	35.000	Gunstig	0,46	160
Vink	376	1	1.500.000	Gunstig	0,41	6165
Keep	76	<1	75.000	Matig ongunstig	0,41	308
Groenling	38	<1	300.000	Gunstig	0,56	1671
Putter	38	<1	150.000	Niet bepaald	0,63	944
Sijs	176	<1	200.000	Matig ongunstig	0,54	1078
Barmsijs spec.	18	<1	1.750	Onbekend	0,58	10

Geelgors	76	<1	77.500	Matig ongunstig	0,46	360
----------	----	----	--------	-----------------	------	-----

* deze soorten zijn verwilderde exemplaren of exoten en vallen niet onder de bescherming van de Wet natuurbescherming.

Bijlage 3 B. Soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd (broedpopulatie). Data m.b.t. de landelijke broedpopulaties zijn afkomstig van Sovon (www.sovon.nl) en berekend als 3x het aantal broedparen. Data m.b.t. overleving en natuurlijke sterfte zijn afkomstig van de British Trust for Ornithology (www.bto.org).

Soort	Broedp. in atlasblok	Waargenomen	Mortaliteit	Broedpop NL	Nat. mortaliteit	Staat van instandhouding	1% norm
Dodaars	1-3	Ja	<1	7.500	0,20	Gunstig	15
Knobbelzwaan	1-3	Nee	<1	24.000	0,15	Gunstig	36
Grauwe gans	1-3	Nee	<1	89.000	0,17	Gunstig	151
Soepgans *	1-3	Nee	<1	4.550	0,17	NVT	8
Nijlgans *	4-10	Ja	<1	27.450	0,17	NVT	47
Kuifeend	4-10	Nee	<1	66.000	0,29	Gunstig	191
Wilde eend	25-50	Nee	<1	750.000	0,37	Matig ongunstig	2798
Soepeend *	1-3	Nee	<1	60.000	0,37	NVT	224
Patrijs	4-10	Ja	<1	15.000	0,45	Zeer ongunstig	68
Ooievaar	4-10	Ja	<1	3.000	0,31	Gunstig	9
Havik	1-3	Ja	<1	6.300	0,17	Gunstig	11
Sperwer	1-3	Ja	<1	9.900	0,31	Gunstig	31
Buizerd	4-10	Ja	<1	40.500	0,10	Gunstig	41
Torenvalk	1-3	Ja	<1	13.500	0,31	Matig ongunstig	42
Boomvalk	0	Ja	<1	1.725	0,26	Matig ongunstig	4
Meerkoet	11-25	Nee	<1	375.000	0,30	Gunstig	1121
Scholekster	4-10	Ja	<1	117.000	0,12	Zeer ongunstig	140
Kievit	11-25	Ja	<1	405.000	0,30	Matig ongunstig	1195
Grutto	4-10	Nee	<1	103.500	0,06	Matig ongunstig	62
Wulp	11-25	Ja	<1	13.050	0,26	Matig ongunstig	34
Tureluur	1-3	Nee	<1	55.500	0,26	Gunstig	144
Holenduif	11-25	Ja	<1	15.000	0,45	Gunstig	68
Houtduif	51-100	Ja	2	1.125.000	0,39	Matig ongunstig	4421
Turkse tortel	26-50	Ja	1	187.500	0,36	Gunstig	671
Gierzwaluw	11-25	Ja	<1	150.000	0,19	Gunstig	288
Nachtzwaluw	1-3	Ja	<1	8.400	0,30	Gunstig	25
Groene specht	4-10	Ja	<1	26.250	0,42	Gunstig	110
Grote bonte specht	51-100	Ja	<1	262.500	0,42	Gunstig	1103
Zwarte specht	1-3	Ja	<1	2.550	0,42	Matig ongunstig	11
Ekster	26-50	Nee	<1	165.000	0,31	Zeer ongunstig	512
Gaai	26-50	Nee	<1	165.000	0,05	Gunstig	83
Kauw	26-50	Nee	<1	375.000	0,31	Matig ongunstig	1148
Roek	51-100	Nee	<1	151.200	0,21	Matig ongunstig	318
Zwarte kraai	51-100	Ja	<1	240.000	0,48	Gunstig	1152
Raaf	0	Ja	<1	405	0,33	Gunstig	1
Boomleeuwerik	1-3	Nee	<1	14.400	0,40	Gunstig	58
Veldleeuwerik	onbekend	Nee	<1	120.000	0,49	Matig ongunstig	584
Oeverzwaluw	101-250	Nee	1	75.000	0,70	Gunstig	525
Boerenzwaluw	26-50	Ja	<1	735.000	0,63	Gunstig	4601
Huiszwaluw	11-25	Nee	<1	25.000	0,59	Matig ongunstig	148
Glanskop	11-25	Ja	<1	42.000	0,53	Matig ongunstig	223
Matkop	11-25	Ja	<1	37.500	0,37	Matig ongunstig	139
Koolmees	4-10	Ja	<1	1.500.000	0,46	Gunstig	6870
Pimpelmees	1-3	Ja	<1	975.000	0,47	Gunstig	4563
Grasmus	26-50	Ja	<1	480.000	0,61	Gunstig	2923
Zwartkop	4-10	Ja	<1	1.200.000	0,56	Gunstig	6768
Spotvogel	1-3	Ja	<1	37.500	0,50	Matig ongunstig	188
Fitis	1-3	Ja	<1	600.000	0,54	Matig ongunstig	3240
Tjiftjaf	101-250	Ja	1	1.350.000	0,69	Gunstig	9369
Winterkoning	101-250	Nee	1	1.500.000	0,68	Gunstig	10215
Spreeuw	51-100	Ja	<1	1.800.000	0,31	Matig ongunstig	5634
Roodborst	1-3	Ja	<1	900.000	0,58	Gunstig	5229
Merel	101-250	Ja	1	2.625.000	0,35	Gunstig	9188

Zanglijster	1-3	Ja	<1	425.000	0,44	Gunstig	1857
Grote lijster	11-25	Ja	<1	33.000	0,38	Matig ongunstig	125
Zwarte roodstaart	11-25	Ja	<1	49.500	0,62	Gunstig	307
Gekr. roodstaart	26-50	Ja	<1	63.000	0,62	Matig ongunstig	391
Roodborsttapuitt	1-3	Ja	<1	49.500	0,62	Gunstig	307
Bonte vliegenv.	26-50	Ja	<1	63.000	0,53	Gunstig	334
Heggenmus	26-50	Ja	<1	600.000	0,53	Matig ongunstig	3162
Huisbus	101-250	Ja	1	2.400.000	0,43	Matig ongunstig	10296
Ringmus	26-50	Ja	<1	150.000	0,57	Zeer ongunstig	851
Gele kwikstaart	4-10	Ja	<1	165.000	0,47	Matig ongunstig	771
Witte kwikstaart	26-50	Ja	<1	270.000	0,52	Matig ongunstig	1391
Boompieper	51-100	Ja	<1	195.000	0,58	Gunstig	1131
Graspieper	4-10	Ja	<1	202.500	0,46	Matig ongunstig	925
Vink	101-250	Ja	1	1.350.000	0,41	Gunstig	5549
Groenling	51-100	Nee	<1	247.500	0,56	Gunstig	1379
Putter	11-25	Ja	<1	117.000	0,63	Gunstig	736
Kneu	11-25	Ja	<1	120.000	0,63	Matig ongunstig	755
Geelgors	26-50	Ja	<1	73.500	0,46	Gunstig	341

* deze soorten zijn verwilderde exemplaren of exoten en vallen niet onder de bescherming van de Wet natuurbescherming. Deze soorten vallen buiten de ontheffing.